

**Velkomin til Íslands
Laipni aicināti Īslandē**

**Svarīga informācija
cilvēkiem, kas pārceļās
uz dzīvi Īslandē**

EEA & EFTA STATES

LETTNESKA

IS/LV

LATVIEŠU

FYRSTU SKREF RÍKISBORGARA EES- OG EFTA-RÍKJA

PIRMIE SOĻI EEZ UN EBTA VALSTU PILSOŅIEM

EFNISYFIRLIT

Fyrstu skref ríkisborgara EES- og EFTA-ríkja	4
Ísland í hnotskurn	6
Hátíðisdagar og frídagar	8
Lög og reglur	10
Lögleg búseta á Íslandi	12
Sjúkratryggingar	18
Vinna á Íslandi	20
Skattar	24
Greiðslur til barnafjölskyldna	26
Heilbrigðisþjónusta	30
Húsnæði	34
Þjónusta sveitarfélaga	36
Skólakerfið	38
Framhaldsnám	42

SATURS

/ 3 /

Pirmie soļi EEZ un EBTA valstu pilsoņiem	5
Īslande	7
Svētku dienas un brīvdienas	9
Likumi un noteikumi	11
Legāla uzturēšanās Īslandē	13
Veselības apdrošināšana	19
Darbs Īslandē	21
Nodokļi	25
Maksājumi ģimenēm ar bērniem	27
Veselības aprūpe	31
Mājoklis	35
Pašvaldību pakalpojumi	37
Skolu un izglītības sistēma	39
Vidējā izglītība	43

FYRSTU SKREF RÍKISBORGARA EES- OG EFTA-RÍKJA

Upplýsingarnar í þessum bæklingi eru fyrir ríkisborgara **Austurríkis, Belgíu, Danmerkur, Eistlands, Finnlands, Frakklands, Grikklands, Hollands, Írlands, Ítalíu, Kýpur, Lettlands, Liechtensteins, Litháens, Lúxemborgar, Möltu, Noregs, Portúgals, Póllands, Spánar, Slóvakíu, Slóveníu, Stóra-Bretlands, Svíþjóðar, Tékklands, Ungverjalands, Þýskalands og Sviss**. Upplýsingarnar eru einnig fyrir ríkisborgara **Rúmeníu** og **Búlgaríu** sem koma hingað til lands í *öðrum tilgangi en að stunda launaða vinnu*. Ríkisborgarar **Rúmeníu** og **Búlgaríu**, sem koma hingað til lands til að stunda launaða vinnu, þurfa dvalar- og atvinnuleyfi. Þeir njóta hins vegar að mörgu leyti sömu réttinda varðandi þjónustu og flutning réttinda á milli landa.

/ 4 /

UPPLÝSINGAR OG RÁÐGJÖF

Mikilvægt er að hafa í huga að vegna alþjóðlegra samninga, svo sem á milli Norðurlandanna og aðildarríkja að EES- og EFTA-samningunum, gilda mismunandi reglur eftir ríkisfangi. Þessi bæklingur er eingöngu ætlaður ríkisborgurum þeirra ríkja sem talin eru upp á forsiðu bæklingins. Í bæklingnum, *Fyrstu skref ríkisborgara utan EES- og EFTA-ríkjanna*, eru upplýsingar fyrir önnur þjóðerni. Bæklinginn, ásamt öllum helstu upplýsingum um íslenskt samfélag, má nálgast á vef Fjölmenningarseturs (www.mcc.is).

Hjá Fjölmenningarsetri og EURES er unnt að fá upplýsingar um flest er varðar innflytjendamál, íslenskt samfélag, íslenskukennslu, réttindi og skyldur, tülka- og þýðingþjónustur og fleira.

- **Fjölmenningarsetur (www.mcc.is).**

Símar: **450 3090** (íslenska/enska),

470 4702 (taílénska),

470 4705 (spænska),

470 4706 (litháíska),

470 4707 (rússneska),

470 4708 (pólska),

470 4709 (serbneska/kroátíska)

- **Eures (www.eures.is).**

Sími: **544 7600**

Upplýsingar um erlend sendiráð og ræðisskrifstofur er að finna á vef utanríkisráðuneytisins (www.utanrikisraduneyti.is/verkefni/send-i-og-raedis-skrifstofur/islenskar/nr/41).

PIRMIE SOĻI EEZ UN EBTA VALSTU PILSOŅIEM

Informācija šajā bukletā ir attiecināma uz sekojošu valstu pilsoņiem: **Austrijas, Beļģijas, Dānijas, Igaunijas, Somijas, Francijas, Grieķijas, Holandes, Īrijas, Itālijas, Kipras, Latvijas, Lihtenšteinas, Lietuvas, Luksemburgas, Maltas, Norvēģijas, Portugāles, Polijas, Spānijas, Slovākijas, Slovēnijas, Lielbritānijas, Zviedrijas, Čehijas, Ungārijas, Vācijas un Šveices.** Informācija ir attiecināma arī uz **Rumēnijas un Bulgārijas** valstu pilsoņiem, kuri ieradušies valstī *citu iemeslu dēļ, nevis strādāt algotu darbu*. **Rumēnijas un Bulgārijas** pilsoņiem, kuri ieradušies valstī, lai strādātu algotu darbu, ir nepieciešama uzturēšanās- un darba atļauja. Viņiem ir lielākoties tādas pašas tiesības uz pakalpojumiem un tādas pašas tiesības uz migrēšanu starp valstīm.

INFORMĀCIJA UN PADOMI

/ 5 /

Svarīgi ir paturēt prātā, ka sakarā ar starptautisku līgumu starp Ziemeļvalstīm un EEZ dalībvalstu un EBTA valstu līgumiem, ir atšķirīgi noteikumi valstu pilsoņiem. Šis buklets ir vienīgi domāts to valstu pilsoņiem, kas tika uzskaitītas iepriekš. Bukletā, Pirmie soļi valstu pilsoņiem ārpus EEZ/EBTA, ir informācija citu tautu pilsoņiem. Bukletu, ar tajā iekļauto informāciju, par īsladiešu sabiedrību un sadzīvi, var apskatīt Starptautiskā kultūras un informācijas centra interneta mājas lapā (Fjölmenningarsetur)(www.mcc.is).

- **Starptautiskais kultūras un informācijas centrs (www.mcc.is).**

Tālruni: **450 3090** (īslandiešu/angļu valodās runājošiem),

470 4702 (tailandiešu valodā runājošiem),

470 4705 (spāņu valodā runājošiem),

470 4706 (lietuviešu valodā runājošiem),

470 4707 (krievu valodā runājošiem),

470 4708 (poļu valodā runājošiem),

470 4709 (serbu/kroātiešu valodās runājošiem)

- **Eures (www.eures.is).**

Tālrunis: **544 7600**

Informāciju par valstu vēstniecībām un konsulātiem var atrast Ārlietu Ministrijas mājas lapā (www.utanirikisraduneyti.is/verkefni/sendiograedisskrifstofur/islenskar/nr/41).

ÍSLAND Í HNOTSKURN

Höfuðborg: Reykjavík (www.reykjavik.is)

Opinbert tungumál: Íslenska

Tímabelti: UTC + 0 (enginn sumartími)

Þjóðarlén: .is

Landsnúmer: +354

Íbúaföldi 2011: 318.500

Þjóðsöngur: Lofsöngur

Stjórnarfar: Lýðveldi með þingbundinni stjórn

Stjórnsýsla: Ríki og sveitarfélög

/ 6 /

Ísland er meðal annars aðili að samningnum um Evrópska efnahagsvæðið (EES), Fríverslunarsamtökum Evrópu (EFTA), Atlantshafsbandalaginu (NATO), Norðurlandaráði og Schengen-samstarfinu.

Peningar

Gjaldmiðillinn er króna – ISK. Bankar skipta gjaldeyri. Flestar verslanir, fyrirtæki og leigubílar taka greiðslukort (debet og kredit). Ekki er víst að tekið sé við erlendum gjaldeyri í verslunum.

Netið

Aðgangur að Netinu er frír á mörgum kaffihúsum og víðar ef komið er með eigin tölvu. Netaðgangur er einnig ódýr eða ókeypis á upplýsingamiðstöðvum og bókasöfnum.

Saga

Ísland var hluti af danska konungsveldinu en fékk fullt sjálfstæði 17. júní 1944 þegar það varð lýðveldi. Árið 1904 fékk Ísland heimastjórn og 1918 hlaut það fullveldi. Áður en Ísland laut stjórn Danmerkur var það hluti af norska konungsveldinu.

Trú

Um 80% landsmanna tilheyrja þjóðkirkjunni sem er evangelísk-lútersk.

Um leið og sótt er um lögheimili er hægt að sækja um aðild að einhverju þeirra trúfélaga sem eru skráð á Íslandi og eru talin upp á þar til gerðu umsóknareyðublaði (www.skra.is/pages/1037).

ĪSLANDE

Galvaspilsēta: Reikjavīka (www.reykjavik.is)

Valsts valoda: īslandiešu

Laika josla: UTC+ 0 (nav vasaras laika)

Interneta domēns: .is

Tālsarunu kods: +354

Valsts iedzīvotāju skaits 2011 gadā: 318.500

Valsts himna: Lofsöngur

Valsts pārvaldes forma: parlamentāra republika

Valsts administrācija: Valsts un pašvaldības

171

Īslande, starp citu, ir viena dalībvalstīm sekojošos līgumos - Eiropas Ekonomiskās zonas (EEZ), Eiropas Brīvās Tirdzniecības asociācijas (EBTA), Ziemeļvalstu līguma organizācijas (NATO), Ziemeļvalstu un šengenas sadarbības līgumos.

Nauda

Valsts valūta ir īslandiešu krona – ISK. Ārvalstu valūtu var apmainīt bankās. Gandrīz visās iepirkšanās vietās, firmās, taksometros ir iespējams norēķināties ar norēķinu karti (debitkarti un kredītkarti). Ne vienmēr var norēķināties ar ārvalstu valūtu iepirkšanās vietās.

Internets

Pieeja internetam ir bez maksas daudzās kafejnīcās, izmantojot savu portatīvo datoru. Pieeja internetam ir arī lēta vai bez maksas informācijas centros vai bibliotēkās.

Vēsture

Īslande bija daļa no Dānijas karalistes, bet ieguva valsts neatkarību 17. jūnijā 1944 gadā, kļūstot par Īslandes republiku. Kopš 1904 gada Īslandē ir pašpārvaldes likums, un 1918 gadā tā ieguva suverenitāti. Prims Īslāndi pārvaldīja Dānija, tā bija daļa no Norvēģijas karalistes.

Reliģija

80% valsts iedzīvotāji ir valsts oficiālās baznīcas piekritēji, kas ir evaņģēliski-luteriskā baznīca. Tad, kad ir deklarēta dzīves vieta valstī, ir iespējams pieteikt savu dalību kādā no Īslandē reģistrētām reliģiskām kopienām, kas ir uzskaitītas pieteikuma veidlapā (www.skra.is/pages/1037).

HÁTÍÐISDAGAR OG FRÍDAGAR

Stórhátíðisdagar

- Nýársdagur (1. janúar)
- Föstudagurinn langi
- Páskadagur
- Hvítasunnudagur
- 17. júní (þjóðhátíðardagur Íslendinga)
- Aðfangadagur (24. desember) eftir klukkan 12.00
- Jóladaður (25. desember)
- Gamlársdagur (31. desember) eftir klukkan 12.00

/ 8 /

Ef unnið er á þessum dögum er greitt samkvæmt svokölluðum stórhátíðartaxta sem er hærri en hefðbundinn yfirvinnutaxti.

Almennir frídagar

- Annar í jólum (26. desember)
- Skírdagur
- Annar í páskum
- Sumardagurinn fyrsti
- Uppstigningardagur
- 1. maí (alþjóðlegur frídagur verkafólks)
- Annar í hvítasunnu
- Fyrsti mánudagur í ágúst (frídagur verslunarmanna)

Þegar unnið er á þessum dögum er starfsmanni greitt yfirvinnukaup.

SVĒTKU DIENAS UN BRĪVDIENAS

Galveno svētku dienas:

- Jaungada diena
- Lielā piektdiena
- Lieldienas
- Vasarsvētku svētdiena
- 17. jūnijs (Valsts Neatkarības diena)
- Ziemassvētku vakars (24 decembris) pēc pulkst. 12.00
- Ziemassvētku diena (25.decembris)
- Vecgada diena (31.decembris) pēc pulkst. 12.00

/ 9 /

Ja ir jāstrādā kādā no šīm dienām, darba maksa ir aprēķināma pēc lielo brīvdienu likmes (stórhátíðartaxta), kas ir augstāka nekā parastā virsstundu likme.

Citas svētku dienas

- Otrie Ziemassvētki (26.decembris)
- Zaļā ceturtdiena (Skírdagur)
- Otrās Lieldienas
- Pirmā vasaras diena
- Debesbraukšanas diena (Uppstigningardagur)
- 1. maijs (Starptautiskā darba laužu svētku diena)
- Otrā Vasarsvētku svētdiena
- Pirmā augusta pirmdiena (veikalu darbinieku brīvdiena)

Ja ir strādāts kāda no šīm brīvdienām, darba apmaksa ir aprēķināma kā virsstundas.

LÖG OG REGLUR

Samkvæmt íslensku stjórnarskránni skulu allir vera jafnir fyrir lögum og njóta mannréttinda án tillits til kynferðis, trúarbragða, skoðana, þjóðernisuppruna, kynþáttar, litarháttar, efnahags, ætternis og stöðu að öðru leyti. Konur og karlar skulu njóta jafns réttar í hvívetna.

Íslenska lögreglan er ríkislögregla og er innanríkisráðherra yfirmaður allrar löggæslu í landinu. Dómstigin eru tvö, héraðsdómstólar og hæstiréttur.

Lög og reglur eru ekki nákvæmlega eins í neinu ríki og því er mikilvægt að kynna sér lög í nýju landi. Upplýsingavefurinn www.island.is inniheldur viðamiklar upplýsingar á íslensku og ensku, á vef Alþingis (www.althingi.is) má finna íslenska lagasafnið og á vef Stjórnarráðsins má finna lög og reglugerðir sem þýddar hafa verið yfir á ensku (www.stjornarrad.is / www.government.is).

/ 10 /

Á Íslandi gilda sérstök lög er varða réttindi barna. Öllum ber skylda til að láta vita í síma **112** ef grunur leikur á að börn séu beitt líkamlegu, andlegu eða kynferðislegu ofbeldi.

Sjálfræðisaldur er 18 ár á Íslandi. Þá fær einstaklingur lögræði, það er fjárræði og sjálfræði, ásamt því að hann öðlast kosningarrétt. Bílpróf er hægt að taka daginn sem einstaklingur verður 17 ára en leyfi til að kaupa áfengi miðast við 20 ár.

Allir sem eru 18 ára og eldri mega ganga í hjúskap og skrá sig í sambúð¹, einnig einstaklingar af sama kyni. Hægt er að fá skilnað þótt makinn vilji það ekki. Við skilnað er eignum og skuldum venjulega skipt til helminga á milli hjóna nema samningur hafi verið gerður um annað.

Samkvæmt lögum er forsjá yfir börnum sameiginleg við skilnað og sambúðarslit nema annað sé ákveðið. Foreldrar þurfa að ákveða hjá hvoru þeirra barn skuli eiga lögheimili og þar með hafa, að jafnaði, fasta búsetu. Sýslumaður getur úrskurðað um ágreining varðandi umgengnisrétt en ef ágreiningur er um forsjá þarf að vísa honum til dómstóla. Ef foreldri sem fer eitt með forsjá gengur í hjúskap þá er forsjá barns einnig hjá stjúppforeldrinu. Taki það aftur á móti upp sambúð verður forsjáin einnig hjá sambúðarforeldrinu eftir að sambúðin hefur verið skráð samfleytt í eitt ár í þjóðskrá.

Hraðakstur og akstur undir áhrifum áfengis er litinn alvarlegum augum og eru refsingar háar fjársektir, ökuleyfisvipting og varðhald við ítrekuð brot. Sektir geta einnig haft áhrif á veitingu íslensks ríkisborgararéttar.

¹ Þegar fólk er í sambúð þá býr það saman; ef fólk er í skráðri sambúð býr það saman eins og hjón og nýtur ákveðinna réttinda, til dæmis í sambandi við skatta, þó það sé ekki gift. Hægt er skrá sambúð sína hjá Þjóðskrá Íslands á þar til gerðu eyðublaði.

LIKUMI UN NOTEIKUMI

Saskaņā ar Īslandes konstitūciju visiem ir vienādas tiesības uz likumu, un visiem ir līdzvērtīgas cilvēktiesības, neskatoties uz dzimumu, ticību, uzskatiem, sociālo slāni, rasi, ādas krāsu, finansiālo stāvokli, izcelsmi un cita veida stāvokli. Sievietēm un vīriešiem ir vienādas tiesības visos aspektos.

Īslandes policija ir valsts policija, un Iekšlietu ministrs ir atbildīgs par visu tieslietu sistēmu valstī. Tiesu sistēmai ir divi līmeņi, rajonu tiesas un Augstākā tiesa.

Likumi un noteikumi nav vienādi nevienā valstī, tāpēc ir ļoti svarīgi iepazīties ar likumiem valstī. Informatīva mājas lapa www.island.is ietver pietiekami daudz informācijas īslandiešu un angļu valodās, Parlamenta interneta mājas lapā (www.althingi.is) var atrast likumu krājumu, un Valdības un Ministru kabineta mājas lapā var atrast likumus un noteikumus, kas ir arī pieejami angļu valodā (www.stjornarrad.is / www.government.is).

/ 11 /

Īslandē ir speciāls likums „kas paredzēts bērnu tiesību aizsardzībai. Visiem ir atbildība darīt zināmu, zvanot pa telefonu 112, ja ir aizdomas, ka pret bērnu tiek vērsta fiziska, emocionāla, vai seksuāla vardarbība.

Pilngadības vai pašnoteikšanas vecums Īslandē ir 18 gadi. Tad persona iegūst likumīgu noteikšanu, kas ietver finansiālu un personīgu noteikšanu, un tiesības piedalīties vēlēšanās. Autovadītāja tiesības ir iespējams nolikt dienā, kad persona sasniedz 17 gadu vecumu, bet atļauju pirkt alkoholiskos dzērienus persona iegūst no 20 gadu vecuma.

Visas 18 gadus un vecākas personas var laulāties un reģistrēt kopdzīvi¹ (skrá sig í sambúð.), tas attiecas vienlīdz arī uz viendzimuma partneriem. Laulību iespējams šķirt arī gadījumā, ja otrs partneris to nevēlas. Šķiršanās gadījumā ir visa manta un parādi parasti dalīti uz pusēm abām iesaistītām personām, izņemot, ja slēgts laulības līgums ar citu vienošanos.

Saskaņā ar likumu, laulības vai kopdzīves šķiršanas gadījumā bērni paliek abu vecāku kopīgā aizbildniecībā, izņemot gadījumus, kad ir cita vienošanās. Vecākiem ir jāizlemj, pie kura no viņiem bērnam būs deklarētā dzīves vieta, un tur ir jābūt arī bērna patstāvīgai dzīves vietai. Administratīvā apgabala pilnvarotais var noteikt strīdu gadījumā par bērna aizbildniecības tiesībām, bet ja vecāki nevar vienoties par aizbildniecību, tad lieta ir jānodod uz tiesu. Ja viens no bērna vecākiem, kurš ir bērna vienīgais aizbildnis, stājas laulībā atkārtoti, tad aizbildniecība par bērnu ir arī audžuvecākam. Gadījumā, ja tiek reģistrēta kopdzīve, vecāks, kas dzīvo kopā, iegūst aizbildniecību pēc viena gada reģistrētā kopdzīvē.

Braukšana, pārsniedzot atļauto braukšanas ātrumu un braukšana dzērumā, tiek uzskatīta par smagu pārkāpumu, un sods par to var būt – naudas sods, vadītāja apliecības atņemšana vai personas apcietinājums par atkārtotu pārkāpumu. Naudas sodi var atstāt iespaidu uz Īslandes pilsonības iegūšanu.

¹ Kopdzīve ir, kad divas personas dzīvo kopā; ja personas ir reģistrējušas kopdzīvi un dzīvo kā pāris, kaut arī nav precētas, var izmantot noteiktas tiesības, piemēram, nodokļu atvieglojumu. Pāris var reģistrēt savu kopdzīvi Īslandes Iedzīvotāju reģistrā (Pjóðskrá Íslands), aizpildot speciālu veidlapu.

LÖGLEG BÚSETA Á ÍSLANDI

Ríkisborgarar EES- og EFTA^{2*}-ríkja mega koma til landsins án sérstaks leyfis og dvelja eða starfa hér á landi í allt að þrjá mánuði áður en **lögheimili** er skráð og sex mánuði ef viðkomandi er í atvinnuleit. Að þeim tíma loknum er nauðsynlegt að skrá sig hjá Þjóðskrá Íslands, að því gefnu að skilyrði um framfærslu sé uppfyllt.

Sérreglur gilda fyrir norræna ríkisborgara (www.hallonorden.org).

Lögheimili manns er sá staður þar sem hann hefur fasta búsetu, það er að segja hefur bækistöð sína, dvelst að jafnaði í tímstundum sínum, hefur heimilismuni sína og svefnstaður hans er þegar hann er ekki fjarverandi um stundarsakir.

/ 12 /

Allir sem dvelja eða ætla að dvelja á Íslandi í sex mánuði eða lengur skulu samkvæmt lögum eiga **lögheimili** hér á landi. Réttur til opinberrar þjónustu og aðstoðar er yfirleitt háður því að viðkomandi sé með skráð lögheimili og því er ráðlegt að lögheimili sé skráð hið fyrsta, ef einstaklingur hyggur á búsetu á Íslandi. Uppfylla þarf skilyrði um framfærslu svo unnt sé að skrá lögheimili í Þjóðskrá.

Upplýsingar um lögheimilisskráningu

Starfsfólk Þjóðskrár Íslands veitir upplýsingar um hvort einstaklingar séu skráðir með lögheimili á Íslandi.

Lögheimili verður að vera í húsi sem er skráð sem íbúðarhúsnæði í fasteignaskrá. Ekki er hægt að skrá lögheimili á gistihúsi, sjúkrahúsi, í verbúð, vinnubúðum eða öðru húsnæði af því tagi. Aðeins er hægt að eiga lögheimili á einum stað.

Allir sem hafa fengið lögheimili eru skráðir í Þjóðskrá.

Skráning vegna skammtímadvalar

Þeir sem ætla að dvelja hér á landi skemur en þrjá mánuði, eða allt að sex mánuðum í atvinnuleit, gætu þurft kennitölu til að njóta tiltekinna þjónustu. EES- og EFTA-borgarar mega vinna hér í allt að þrjá mánuði án þess að skrá lögheimili en þá þurfa þeir skattkort. Í þessum tilvikum þarf atvinnurekandi, eða sá aðili sem einstaklingur þarf þjónustu hjá, að sækja um kennitölu hjá Þjóðskrá Íslands. Viðkomandi er þá skráður á sérstaka kennitöluskrá með tímabundinn dvalarstað á Íslandi, en með lögheimili erlendis.

Ef tilgangur dvalar er að taka upp fasta búsetu á Íslandi er mælt með því að skrá lögheimili hér strax við komuna til landsins til að njóta fullra réttinda frá upphafi dvalar.

² *Ríkisborgarar Rúmeníu og Búlgaríu, sem koma hingað til lands til að stunda launaða vinnu, þurfa dvalar- og atvinnuleyfi. Þeir njóta hins vegar sömu réttinda varðandi flesta þjónustu og flutning réttinda á milli landa. Upplýsingar um dvalar- og atvinnuleyfi eru að finna á vef Útlendingastofnunar (www.utli.is).

LEGĀLA UZTURĒŠANĀS ĪSLANDĒ

EEZ un EBTA² * valstu pilsoņi drīkst iebraukt valstī bez speciālas atļaujas un uzturēties vai strādāt valstī 3 mēnešus, pēc 3 mēnešu uzturēšanās valstī ir jāpiereģistrē deklarētā dzīves vieta, un 6 mēnešus, ja persona meklē darbu. Šajā laika periodā beigās ir svarīgi veikt pierakstu Īslandes ledzīvotāju reģistrā, ar apliecinājumu, ka nosacījumi par finansiālu nodrošinātību vai atbalstu ir atbilstoši.

Speciāli likumi ir paredzēti Ziemeļvalstu pilsoņiem (www.hallonorden.org)

Deklarētā dzīves vieta ir vieta, kur personai ir patstāvīga dzīves vieta, kas ir personas uzturēšanās mītne, kur persona pavada brīvo laiku, kur ir personas iedzīve un guļamvieta laikā, kad persona neatrodas prom uz kādu laiku.

/ 13 /

Visiem, kuri uzturas vai uzturēsies Īslandē 6 mēnešus un ilgāk, ir nepieciešams deklarēt dzīvesvietu Īslandes valstī. Tiesības uz pakalpojumiem un palīdzību ir parasti ierobežotas, ja nav deklarētās dzīvesvietas pieraksta, tāpēc ir ieteicams pēc iespējas laicīgi deklarēt dzīvesvietu, ja persona ir nolēmusi dzīvot valstī. Ir jāatbilst nosacījumiem par finansiālu nodrošinātību vai atbalstu, lai varētu reģistrēt deklarēto dzīves vietu ledzīvotāju reģistrā.

Informācija par juridiskās adreses pierakstīšanu valstī

Īslandes ledzīvotāju reģistra darbinieki var sniegt informāciju, vai persona ir deklarējusi dzīvesvietu Īslandē.

Deklarēt dzīvesvietu drīkst dzīvojamā ēka, kas ir pierakstīta kā ēka dzīvošanai Nekustamo īpašumu reģistrā. Nedrīkst pierakstīt dzīves vietu viesu mājā, slimnīcā, kopmītnēs, darba vietu ēkas vai citās tāda veida ēkās. Deklarēto dzīvesvietu drīkst pierakstīt tikai vienā vietā.

Visi, kuri ir deklarējuši dzīvesvietu valstī, ir reģistrēti ledzīvotāju reģistrā.

Reģistrācija sakarā ar īslaicīgu uzturēšanos valstī

Visiem, kuri uzturēsies valstī īsāku laika periodu nekā 3 mēnešus, vai darba meklējumos līdz 6 mēnešu ilgām laika periodam, būs nepieciešams personas kods (kennitala), lai varētu izmantot noteiktus pakalpojumus. EEZ un EBTA valsts pilsoņi drīkst strādāt valstī 3 mēnešus bez deklarētās dzīvesvietas pieraksta valstī, bet viņiem ir nepieciešama nodokļu karte. Šajā gadījumā darba devējam, vai tai personai, kurai veic algotu pakalpojumu, ir jāiesniedz prasība pēc personas koda Īslandes ledzīvotāju reģistrā. Attiecīgā persona tad tiek pierakstīta speciālā personu kodu reģistrā ar īslaicīgu uzturēšanos Īslandē, bet ar deklarētās dzīvesvietas pierakstu ārzemēs.

Ja uzturēšanās iemesls ir pārvākties uz patstāvīgu dzīvošanu Īslandē, ir ieteicams reģistrēt deklarēto dzīvesvietu uzreiz, ierodoties valstī, lai varētu izmantot visas tiesības jau no ieceļošanas pirmās dienas.

² * Rumēnijas un Bulgārijas pilsoņiem, kuri ieradušies Īslandes valstī, lai strādātu algotu darbu, nepieciešama uzturēšanās un darba atļaujas. Viņiem ir lielākoties tādas pašas tiesības uz pakalpojumiem un tādas pašas tiesības uz migrāciju vai ceļošanu starp valstīm. Informāciju par uzturēšanās un darba atļauju var atrast Valsts Imigrācijas dienestā (www.utl.is).

Skráning vegna langtímadvalar

Ríkisborgarar ríkja sem eiga aðild að samningunum um EES og EFTA (sjá forsíðu) fylla út eyðublaðið „Skráning EES- eða EFTA-útlendinga hjá Þjóðskrár“. Eyðublaðið er unnt að nálgast á skrifstofu Þjóðskrár Íslands eða vef Þjóðskrárinnar (www.skra.is/pages/1033).

Eyðublaðið gildir bæði sem umsókn um kennitölu og lögheimilisskráningu. Kennitala er tíu stafa persónulegt auðkennisnúmer sem nauðsynlegt er að hafa.

- Útlendingur þarf að sækja um kennitölu og skráningu lögheimilis hjá Þjóðskrár Íslands.
- Útlendingur getur fengið kennitölu áður en lögheimili er skráð en kennitala er nauðsynleg til að geta fengið skattkort, stofnað bankareikning og sótt um heimasíma og nettengingu.
- Kennitala og skráning lögheimilis er ekki sami hluturinn og þótt útlendingur hafi íslenska kennitölu þá þýðir það ekki endilega að hann hafi skráð lögheimili á Íslandi.
- Útlendingur verður að skrá hér lögheimili til að njóta fullra réttinda ef hann ætlar að dveljast hér lengur en þrjú mánuði (nema hann sé í atvinnuleit, þá sex mánuði). Lengri dvöl án lögheimilisskráningar er óheimil og getur leitt til brottvísunar.

/ 14 /

Eitt mikilvægasta skilyrði þess að hægt sé að fá lögheimilisskráningu hér á landi er að geta sýnt fram á nægjanlega **framfærslu**. Það er gert með því að framvísa viðeigandi gögnum eins og ráðningarsamningi vegna vinnu, staðfestingu á skólavist ef um nám er að ræða, vottorðum sem staðfesta fjölskyldutengsl ef framfærsla kemur frá maka eða öðrum aðstandenda, staðfestingu á lífeyrisgreiðslum eða staðfestingu á nægjanlegum föstum reglubundnum greiðslum.

Til að njóta fullra réttinda þarf jafnframt að skila inn gögnum um hjúskaparstöðu.

Upplýsingar um hvaða fylgigögn önnur ber að skila með umsókninni koma fram á eyðublaðinu. Einnig er hægt að nálgast upplýsingarnar hjá Þjóðskrár Íslands (www.skra.is).

Umsækjandi verður að skila eyðublaðinu undirrituðu **í eigin persónu**, ásamt fylgigögnum (í frumriti eða staðfestu afriti) til Þjóðskrár Íslands í Reykjavík, á skrifstofur sveitarfélaga eða til sýslumannsembættis á landsbyggðinni. Ekki er tekið við gögnum sem berast í pósti, tölvupósti eða á faxi.

Þeir einstaklingar sem geta ekki framvísað viðeigandi vottorðum, til dæmis vegna þess að þeir eru í atvinnuleit, geta leitað upplýsinga og aðstoðar hjá Eures (www.eures.is) eða Fjölmenningarsetri (www.mcc.is) og víðar.

Reģistrācija sakarā ar ilglaicīgu uzturēšanos valstī

Pilsoņi no valstīm, kurām ir dalība EEZ un EBTA līgumā, aizpilda veidlapu „EEZ un EBTA ārvalstu pilsoņu reģistrācija ledzīvotāju reģistrā” („Skráning EES- eða EFTA-útlendingis hjá Þjóðskrá”). Veidlapa ir pieejama Īslandes ledzīvotāju reģistra birojā vai Īslandes ledzīvotāju reģistra mājas lapā (www.skra.is/pages/1033).

Veidlapa ir derīga abos gadījumos, gan kā personas koda reģistrācijas pieprasījums, gan deklarētās dzīvesvietas reģistrācija. Personas kods (kennitala) ir 10 ciparu personas indentifikācijas numurs, kas ir nepieciešams ikvienam.

- Ārvalstu pilsonim ir nepieciešams iesniegt pieprasījumu pēc personas koda un reģistrēt deklarēto dzīvesvietu Īslandes ledzīvotāju reģistrā.
- Ārvalstu pilsonis var iegūt personas kodu pirms dzīvesvieta ir deklarēta, bet personas kods ir nepieciešams, lai varētu iegūt nodokļu karti, atvērt rēķinu bankā, un atvērt mājas telefona līniju un interneta pieslēgumu.
- Personas kods un deklarētā dzīvesvieta nav viens un tas pats, un ja ārvalstu pilsonim ir personas kods Īslandē, tas nenozīmē, ka viņam ir arī noteikti deklarētās dzīvesvietas pieraksts Īslandē.
- Ārvalstu pilsonim nepieciešams veikt deklarētās dzīvesvietas pierakstu valstī, lai viņš varētu izmantot tiesības uz pakalpojumiem, ja viņš uzturēsies valstī ilgāk nekā 3 mēnešus (izņemot, ja viņš meklē darbu, kas ir līdz 6 mēnešu ilgām laika periodam). Ilgāka uzturēšanās valstī bez deklarētās dzīvesvietas pieraksta ir nelegāla, un personu var lūgt atstāt valsti.

Viens no svarīgākajiem noteikumiem, lai varētu deklarēt dzīvesvietu valstī, ir nepieciešamība uzrādīt pietiekamu finansiālu nodrošinātību vai atbalstu. To var darīt, uzrādot apstipriņošus dokumentus, kā darba līgumu, apliecinājumu par uzņemšanu skolā, ja runa iet par mācībām, apliecības, kas apstiprina ģimeniskas saistības, ja finansiālu atbalstu nodrošina dzīvesbiedrs vai cits radnieks, apstiprinājumu par maksājumiem Pensijas fondā vai apstiprinājumu par pietiekamiem patstāvīgiem ienākumiem.

Lai varētu izmantot pilnas tiesības tāpat ir jāiesniedz dokumenti, kas apliecina ģimenes stāvokli. Informāciju par to kādi dokumenti jāiesniedz kopā ar iesniegumu, ir uzskaitīti veidlapā. Tāpat ir iespējams iegūt nepieciešamo informāciju Īslandes ledzīvotāju reģistrā (www.skra.is). Pretendentam ir jāiesniedz veidlapa ,kas ir paša personas parakstīta, kopā ar nepieciešamiem dokumentiem (orģinālo versiju vai apstiprinātu kopiju), Īslandes ledzīvotāju reģistrā, kas atrodas Reikjavīkā, pašvaldību birojos vai pie administratīvā apgabala pilnvarotā (sýslumannsembatti.) lauku reģionos. Dokumenti, kas tiek iesūtīti par pastu, e-pastu, vai faksu, netiek pieņemti. Persona, kura nevar uzrādīt nepieciešamos dokumentus, piemēram, sakarā ar to, ka meklē darbu, var griezties pēc informācijas un palīdzības pie Eures (www.eures.is) vai Starptautiskā kultūras un informācijas centrā (www.mcc.is) un citur.

Eftir að kennitala hefur verið gefin út og lögheimili skráð, sendir Þjóðskrár Íslands umsækjanda staðfestingu þess efnis á skráð lögheimili.

Nánari upplýsingar um lögheimili og kennitölu er á vefsíðu Fjölmenningsseturs (www.mcc.is) og Þjóðskrár Íslands (www.skra.is).

Flutningur lögheimilis innanlands

Ef flytja þarf lögheimili milli staða á Íslandi þarf að fylla út eyðublaðið „*Flutningstillkynning innanlands*“. Eyðublaðið er hægt að nálgast á vefsíðu Þjóðskrár Íslands (www.skra.is/pages/1031) eða á skrifstofum sveitarfélaga (www.samband.is/sveitarfelogin).

Mögulegt er að fylla eyðublaðið út á Netinu og senda það rafrænt eða prenta það út, skrifa undir og skila beint til Þjóðskrár Íslands (í pósti eða á faxi) eða á skrifstofur sveitarfélaga.

/ 16 /

Skráning úr landi

Útlendingur sem tekur aftur upp fasta búsetu erlendis þarf að skrá sig úr landi með því að fylla út flutningstillkynningu hjá Þjóðskrár Íslands. Eyðublaðið er hægt að nálgast á skrifstofum sveitarfélaga og á vefsíðu Þjóðskrár Íslands (www.skra.is/pages/1031).

Mögulegt er að fylla eyðublaðið út á Netinu og senda það rafrænt eða prenta það út, skrifa undir og skila beint til Þjóðskrár Íslands (í pósti eða á faxi) eða á skrifstofur sveitarfélaga.

Endurkoma

Útlendingur sem tekur aftur upp fasta búsetu á Íslandi þarf að fullnægja sömu kröfum og þegar hann kom í fyrsta skipti til landsins fyrir utan að hann heldur sinni fyrri kennitölu og þarf því ekki að fá nýja.

Hann þarf að fylla aftur út eyðublaðið „*Skráning EES- eða EFTA-útlendinga hjá Þjóðskrár*“ og sýna fram á framfærslu og tryggingar frá og með endurkomudegi. *Sjá kaflann Skráning vegna langtímadvalar á bls. 14.*

Pēc tam, kad personai tiek reģistrēts personas kods un deklarēta dzīves vieta, Īslandes ledzīvotāju reģistrs izsūta personai apliecinājumu par pierēģistrētu deklarētu dzīves vietu.

Sikāka informācija par dzīves vietas deklarēšanu un personas kodu ir pieejama Starptautiskā kultūras un informācijas centra mājas lapā (www.mcc.is) un Īslandes ledzīvotāju reģistra mājas lapā (www.skra.is).

Deklarētās dzīves vietas maiņa Īslandē

Ja ir nepieciešams pārrakstīt deklarēto dzīves vietu uz citu vietu Īslandē, ir jāaizpilda veidlapa „Paziņojums par pārcelšanos iekšzemē” („Flutningstillkynning innanlands”). Veidlapa ir pieejama Īslandes ledzīvotāju reģistra mājas lapā (www.skra.is/pages/1031) vai pašvaldību birojos (www.samband.is/sveitarfelogin).

Ir iespējams aizpildīt veidlapu internetā un nosūtīt elektroniski, vai izdrukāt lapu, parakstīt un iesūtīt Īslandes ledzīvotāju reģistram (pa pastu vai faksu) vai pašvaldības birojam.

/ 17 /

Izrakstīšanās no valsts

Ārvalstu pilsonim, kas vēlas pārrakstīt savu patstāvīgo dzīves vietu ārzemēs, ir jāizreģistrē sevi no valsts, aizpildot paziņojumu par pārcelšanos, Īslandes ledzīvotāju reģistrā. Veidlapa ir pieejama pašvaldību birojos vai Īslandes ledzīvotāju reģistra mājas lapā (www.skra.is/pages/1031).

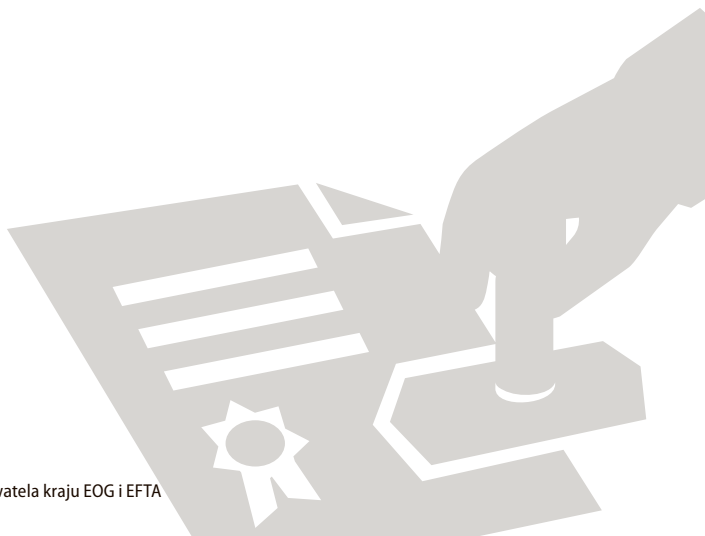
Ir iespējams aizpildīt veidlapu internetā un nosūtīt elektroniski, vai izdrukāt lapu, parakstīt to un iesūtīt Īslandes ledzīvotāju reģistram (pa pastu vai faksu) vai pašvaldību birojam.

Atkārtota imigrēšana valstī

Ārvalstu pilsonis, kas vēlas reģistrēt savu patstāvīgo dzīves vietu atkārtoti Īslandē, pakļauts tiem piešiem noteikumiem, kā pirmo reizi imigrējot valstī, izņemot to, ka viņš patur savu iepriekšējo personas kodu, tādēļ nav nepieciešams pieprasīt jaunu.

Viņam ir atkārtoti jāaizpilda veidlapa „EEZ un EBTA valstu pilsoņu reģistrācija ledzīvotāju reģistrā” („Skráning EES- eða EFTA-útlendings hjá Þjóðskrá”) un jāuzrāda apliecinājumu par finansiālu nodrošinātību, atbalstu un apdrošināšanu no pirmās atkārtotas imigrācijas dienas valstī.

Skatīt sadaļā „Reģistrācija sakarā ar ilglaicīgu uzturēšanos valstī” (Skráning vegna langtímadvalar), 6.1 15.

SJÚKRATRYGGINGAR

Allir sem hafa átt lögheimili á Íslandi í sex mánuði samfleytt, áður en bóta er óskað, eru sjúkratryggðir. Börn og unglingar, yngri en 18 ára sem búsett eru hér á landi, eru sjúkratryggð með foreldrum sínum eða forsjáraðilum. Sama gildir um stjúpborn og fósturbörn.

Þeir sem framvísa viðeigandi vottorðum geta fengið sjúkratryggingu strax við flutning. Skila þarf gildu E-104 vottorði frá sjúkrasamlagi eða tryggingastofnun í fyrra heimalandi til Sjúkratrygginga Íslands eða umboða Tryggingastofnunar ríkisins á landsbyggðinni. E-104 vottorð er staðfesting á tryggingar- og starfstímabili í öðru EES- og EFTA-ríki.

Sjúkratryggingar Íslands ákvarðar hvort ríkisborgarar EES- og EFTA-ríkja fái flutt réttindi sín til Íslands.

Fylla þarf út eyðublaðið „Skráning í Tryggingaskrá“ (www.sjukra.is/media/rettindi-milli-landa/Eydublad_skraning_tryggingaskra.doc) og skila til Sjúkratrygginga Íslands eða umboða Tryggingastofnunar á sýsluskrifstofum ásamt viðeigandi fylgigögnum (E-104, E-101, E-106, E-109, E-121, staðfestingu frá skattfyrvöldum eða öðrum gögnum sem við eiga).

Þeir sem ekki geta flutt réttindi á milli landa eða hafa einungis verið tryggðir hjá einkatryggingafélagi þurfa að kaupa sjúkratryggingu hjá váttryggingafélagi sem er með starfsleyfi á Íslandi. Tryggingin þarf að gilda í sex mánuði frá skráningu lögheimilis.

Þeir sem ekki eru sjúkratryggðir þurfa að greiða hærra gjald fyrir heilbrigðisþjónustu. Upplýsingar um sjúkratryggingar eru að finna á vef Sjúkratrygginga Íslands (www.sjukra.is).

VESELĪBAS APDROŠINĀŠANA

Visi, kuriem ir deklarēta dzīvesvieta Īslandē 6 mēnešus kopumā, iegūst veselības apdrošināšanu, bez speciāla iesnieguma iesniegšanas. Bērniem un pusaudžiem, jaunākiem par 18 gadiem, kuriem patstāvīgā dzīves vieta ir Īslandē, ir kopēja veselības apdrošināšana ar saviem vecākiem vai aizbildniecības pārstāvjiem. Tāpat tas attiecas uz pabērniem un audžubērniem.

Personas, kuras uzrāda atbilstošu apliecību, var iegūt veselības apdrošināšanu uzreiz, ieceļojot valstī. Jāiesniedz derīgu E-104 apliecību no apdrošināšanas kompānijas vai Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras, kas atrodas dzimtenē, Īslandes Veselības apdrošināšanas dienestā (Sjúkratrygginga Íslands) vai Valsts sociālās apdrošināšanas dienestos (Tryggingastofnun ríkisins) lauku pilsētu reģionos. E-104 apliecība ir apstiprinājums apdrošināšanas un darba laika periodam citā EEZ vai EBTA valstī.

Īslandes apdrošināšanas dienests nosaka, vai EEZ un EBTA valstu pilsoņi iegūs tiesības uz apdrošināšanu uzreiz, ieceļojot Īslandē.

/ 19 /

Jāaizpilda veidlapa „Reģistrācija Veselības reģistrā” (www.sjukra.is/media/rettindi-milli-landa/Eydublad_skraning_tryggingaskra.doc) un jāiesniedz Īslandes Veselības apdrošināšanas dienesta vai Valsts sociālās apdrošināšanas dienesta pārstāvim administratīvā apgabala birojā kopā atbilstošiem pievienotiem dokumentiem (E-104, E-101, E-106, E-109, E-121, apstiprinājums no Nodokļu pārvaldes vai citiem atbilstošiem dokumentiem)

Tiem, kas nevar izmantot veselības apdrošināšanu ieceļojot valstī, vai arī ir apdrošināti privātā apdrošināšanas kompānijā, ir nepieciešams iegādāties veselības apdrošināšanu apdrošināšanas kompānijā, kurai ir darba atļauja Īslandē. Apdrošināšanai jābūt derīgai 6 mēnešus no dienas, kad tiek reģistrēta deklarētā dzīves vieta.

Tiem, kas nav apdrošināti, ir jāmaksā lielāka maksa par veselības pakalpojumiem valstī. Informācija par veselības apdrošināšanu var atrast Īslandes Veselības Apdrošināšanas dienesta mājas lapā (www.sjukra.is).

VINNA Á ÍSLANDI

Launþegar á Íslandi njóta sömu réttinda varðandi laun og önnur starfskjör sem samtök aðila vinnumarkaðarins semja um.

Á Íslandi er óheimilt að semja um lakari kjör en almennir kjarasamningar segja til um.

Hjá Alþýðusambandi Íslands (ASÍ) er hægt að fá bækling um réttindi og skyldur á vinnumarkaði (www.asi.is).

Ráðningarsamningur

Ríkisborgarar EES-ríkja sem vinna í tvo mánuði eða lengur fyrir sama atvinnurekanda eiga rétt á því að gerður sé skriflegur ráðningarsamningur við þá. Í ráðningarsamningi á meðal annars að koma fram nafn, upplýsingar um atvinnurekanda, upplýsingar um hvar starfið sé unnið, laun, ráðningartíma, uppsagnarákvæði og aðild að lífeyrissjóði og stéttarfélagi.

Nánari upplýsingar eru að finna á vefsíðu Alþýðusambands Íslands (ASÍ) (www.asi.is), Vinnumálastofnunar (www.vinnumalastofnun.is) og vefsíðum einstakra stéttarféлага.

Mikilvægt að athuga

- Að laun séu samkvæmt kjarasamningi.
- Að vinnutími sé ekki lengri en lög og kjarasamningar leyfa.
- Að orlof sé í samræmi við lög og kjarasamninga.
- Að laun séu greidd vegna veikinda eða slysa.
- Að launaseðill fylgi þegar laun eru greidd.
- Að atvinnurekandi borgi skatt af launum.
- Að atvinnurekandi greiði gjöld til lífeyrissjóðs og stéttarfélags.

Launaseðlar

Launaseðill er skrifleg staðfesting á fjárhæð launa og gjöldum sem atvinnurekandi hefur dregið af launum, svo sem skatt- og lífeyrissjóðsgreiðslur.

Bankareikningur

Flestir atvinnurekendur borga laun beint inn á bankareikning. Bankar gera mismunandi kröfur til þeirra sem sækja um að stofna bankareikning. Allir bankar gera þó kröfu um að umsækjandi sé með kennitölu og skilríki með mynd.

Lögbundnir frídagar

Samkvæmt flestum kjarasamningum eiga þeir sem eru á föstum launum að fá greidd laun fyrir lögbundna frídaga sem lenda á vinnudegi, líkt og um hefðbundinn vinnudag sé að ræða, þótt ekki sé unnið á þeim degi. Ekki er greitt fyrir fasta yfirvinnu á þessum dögum. Ef unnið er á frídegi er greitt sérstaklega fyrir það.

DARBS ĪSLANDĒ

Strādniekiem Īslandē ir vienādas tiesības uz algu un citām priekšrocībām, kas attiecas uz darbu, ko nosaka darba tirgus apvienība.

Īslandē nav atļauts vienoties par sliktākiem noteikumiem, nekā paredz vispārējie darba līgumu kontrakti.

Īslandes arodbiedrību federācijā (Alþýðusambandi Íslands (ASÍ)) ir pieejams buklets par tiesībām un noteikumiem darba tirgū (www.asi.is).

Darba līgums

EEZ valstu pilsoņiem, kas strāda 2 mēnešus un ilgāk pie viena un tā paša darba devēja, ir tiesības uz rakstisku darba līgumu ar darba devēju. Darba līgumā ar citu informāciju jābūt uzrādītam vārdam, informācijai par darba devēju, informācijai, kur darbs tiek veikts, algai, darba līguma noslēgtā laika periodam, darba līguma uzteikšanas noteikumiem un piederība Pensijas fondam un arodbiedrībai vai asociācijai.

Sīkāka informācija atrodama Īslandes arodbiedrību federācijas interneta mājas lapā (www.asi.is), Valsts nodarbinātības dienesta interneta mājas lapā (www.vinnumalastofnun.is) un darbinieku asociāciju interneta mājas lapās.

/ 21 /

Svarīgi ir pārliecināties

- Ka alga ir atbilstoša darba līgumā noteiktajam.
- Ka darba laiks nav ilgāks, kā paredzēts likumos un darba līgumā.
- Ka atvaļinājuma nauda ir maksāta saskaņā ar darba līgumu.
- Ka alga tiek maksāta arī saslimšanu vai traumu gadījumā.
- Ka algas izdrukas lapa tiek saņemta līdz ar algas izmaksu.
- Ka darba devējs maksā nodokļus no darba algas.
- Ka darba devējs veic maksājumu Pensijas fondā un arodbiedrībā vai asociācijā.

Algas izdrukas lapas

Algas izdrukas lapas ir rakstisks apliecinājums par izmaksātās algas apjomu un maksājumiem, ko darba devējs ir nomaksājis no darba algas, tādiem ka nodokļi un maksājumi Pensijas fondā.

Konts bankā

Lielākā daļa darba devēju pārskaita algu uz bankas kontu. Bankām ir dažādi noteikumi personām, kas vēlas atvērt bankā kontu. Visās bankās ir nepieciešamība, lai personai, kura vēlas atvērt kontu bankā, ir personas kods un personas apstiprinoši dokumenti ar fotogrāfiju.

Ar likumu noteiktas brīvdienas

Saskaņā ar gandrīz visos darba līgumos noteikto, tām personām kurām ir noteiktā pamatalga, ir jāsaņem alga arī par ar likumu noteiktām brīvdienām, ja brīvdiena ir kādā no darba dienām, ar vienlīdzīgu darba stundu likmi kā parastā darba dienā, kaut arī nav strādāts šajā dienā. Par fiksētām virsstundām šajās dienās nemaksā. Ja ir strādāts brīvdienā, ir jāsaņem speciāla darba samaksa par šo dienu.

Lífeyrissjóður

Allt launafólk á að borga í lífeyrissjóð. Það fær greitt úr lífeyrissjóði þegar það lýkur störfum vegna aldurs eða örorku. Atvinnurekanda ber að halda eftir ákveðnum hluta launa starfsmanns sem nefnist iðgjald, en það er sá hluti sem greiddur er til lífeyrissjóðs, ásamt mótfamlagi frá atvinnurekandanum sjálfum.

Vandamál á vinnustað

Ef upp koma vandamál í samskiptum á vinnustað er hægt að leita eftir upplýsingum og aðstoð hjá trúnaðarmönnum á vinnustað, stéttarfélagi eða Fjölmenningssetri.

Stærstu stéttarfélögin eru Efling-stéttarfélag (www.efling.is), VR (www.vr.is) og heildarsamtök stéttarféлага eins og Bandalag háskólamanna (BHM) (www.bhm.is) og Bandalag starfsmanna ríkis og bæja (BSRB) (www.bsrb.is).

Vinnuvernd

Vinnueftirlit ríkisins er miðstöð vinnuverndarstarfs í landinu. Hlutverk Vinnueftirlitsins er að tryggja að gætt sé að öryggi starfsmanna, hafa eftirlit með vinnuáðstöðu þeirra og að ráðstafanir séu fyrir hendi til að koma í veg fyrir slys á vinnustað. Upplýsingar um Vinnueftirlitið ásamt upplýsingaefni um öryggi á vinnustað eru á vef Vinnueftirlitsins (www.vinnueftirlit.is).

Mat á námi

Mat á menntun getur bætt stöðu fólks á vinnumarkaði, aukið möguleika á vinnu og hækkað laun.

Ýmis ráðuneyti hafa umsjón með námsmati og viðurkenningu á starfsréttindum erlendis frá. Nánari upplýsingar og umsóknareyðublöð eru að finna á vef Menntagáttar (www.europass.is).

Atvinnuleysisbætur

Þeir sem missa vinnuna geta leitað eftir aðstoð hjá Vinnumálastofnun vegna atvinnuleitar. Vinnumálastofnun sér jafnframt um skráningu atvinnulausra og greiðslu atvinnuleysisbóta.

Upplýsingar um atvinnuleysisbætur er að finna hjá verkalyðsfélögum og vefsíðum Vinnumálastofnunar (www.vinnumalastofnun.is og www.eures.is).

„Svört vinna“

Það er ólöglegt að stunda launaða vinnu sem ekki er gefin upp til skatts. Launuð vinna sem ekki er gefin upp til skatts er kölluð *svört vinna*. Ef upp kemst um svarta vinnu þá er lágmarkssekt tvöföld sú fjárhæð sem annars hefði verið skattskyld. Ef laun eru svikin undan skatti borgar atvinnurekandi ekki þau gjöld sem þarf að greiða, til dæmis vegna slysatriggingar starfsmanns, réttinda hans til veikindadaga og orlofs, enginn réttur ávinnt hjá lífeyrissjóðum og réttur til atvinnuleysisbóta skerðist.

Ef óvissa ríkir um atvinnuskráningu er hægt að leita til stéttarféлага, samtaka stéttarféлага og Fjölmenningsseturs.

Pensijas fonds

Visiem strādājošiem ir jāmaksā Pensijas fondā. No Pensijas fonda tiek maksāts, kad persona pārtrauc darbu, sakarā ar vecumu vai darba nespēju. Darba devēja pienākums ir ieturēt noteiktu daļu no darbinieka algas, ko sauc par apdrošināšanas maksu (*iðgjad*), un tā ir algas daļa, kas tiek iemaksāta Pensijas fondā, līdz ar procentuāli noteiktu piemaksu no darba devēja puses.

Problēmas darba vietā

Ja rodas komunikāciju problēmas vai nesaskaņas darba vietā, ir iespēja meklēt informāciju un palīdzību pie uzticības personas darba vietā, arodbiedrībā vai asociācijā, vai Starptautiskā kultūras un informācijas centrā.

Lielākās arodbiedrības un asociācijas ir Efling arodbiedrība (www.efling.is), VR (www.vr.is) un vispārāpvienotās asociācijas, tādas kā Asociācija personām ar akadēmisko izglītību (Bandalag háskólamanna (BHM)) (www.bhm.is) un Valsts un pašvaldību darbinieku asociācija (Bandalag starfsmanna ríkis og bæja (BSRB)) (www.bsrb.is).

/ 23 /

Darba drošība

Valsts darba drošības inspekcija (Vinnueftirlit ríkisins) ir galvenais drošības un veselības pārraudzības dienests valstī. Valsts darba drošības inspekcijas uzdevums ir pārbaudīt, lai tiktu nodrošināta darbinieku drošība, pārbaudīt darbinieku darba vietas apstākļus, lai izvairītos no traumām un negadījumiem darba vietās. Informācija par Valsts darba drošības inspekciju un informācija par drošību darba vietās ir pieejama Darba drošības inspekcijas interneta mājas lapā (www.vinnueftirlit.is).

Izglītības novērtēšana

Izglītības novērtēšana var uzlabot personas stāvokli darba tirgū, palielināt darba iespējas un algu. Dažādas ministrijas pārauga izglītības novērtēšanu un profesionāļu sertifikāciju no ārzemēm. Sīkāka informācija un pieteikumu veidlapas ir pieejamas Izglītības informatīvā (Menntagátg) interneta mājas lapā (www.europass.is).

Bezdarbnieku pabalsts

Personas, kas zaudējušas darbu var meklēt palīdzību Valsts nodarbinātības dienestā (Vinnumálastofnun), darba meklēšanas nolūkos. Valsts nodarbinātības dienests atbild arī par bezdarbnieku reģistrēšanu un bezdarbnieku pabalsta izmaksu.

Informāciju par bezdarbnieku pabalstu ir pieejama arodbiedrībās un Valsts nodarbinātības dienesta interneta mājas lapās (www.vinnumalastofnun.is un www.eures.is).

Nelegāls darbs jeb „melns darbs”

Nelegāli ir strādāt algotu darbu nemaksājot nodokļus. Algots darbs, par kuru netiek maksāti nodokļi valstij, ir *melns darbs*. Ja tiek uzziets *melns darbs*, tad minimālais soda apjoms ir divkārs naudas summai, kura būtu jānomaksā nodokļos. Ja no algas netiek maksāti nodokļi valstij, darba devējs nemaksā noteiktos maksājumus, piemēram, darbinieku traumu un negadījumu apdrošināšanas maksājumus, kā arī darbiniekam nav tiesības uz apmaksātām slimības un atvaļinājuma dienām, kā arī nav tiesības uz maksājumu Pensijas fondā un tiesības uz bezdarbnieka pabalstu tiek samazinātas.

Ja nav pārliecības, ka darba vieta ir reģistrēta, iespējams griezties arodbiedrībās, asociācijās, un Starptautiskā kultūras un informācijas centrā.

SKATTAR

Allir sem vinna á Íslandi eru skattskyldir. Skattur af tekjum einstaklinga skiptist í tekjuskatt til ríkisins annars vegar og útsvar³ til sveitarfélags hins vegar.

Tekjuskattur er þrepaskiptur og fer skatthlutfallið eftir tekjum launþega. Á vefsíðu Ríkisskattstjóra (www.rsk.is) er að finna upplýsingar um staðgreiðslu skatta miðað við fjárhæð tekna.

Atvinnurekandi tekur staðgreiðslu af launum starfsmanns en starfsmaðurinn á rétt á fastri fjárhæð í skattafslátt (persónuafslátt⁴) í hverjum mánuði. Atvinnurekandi getur ekki tekið tillit til persónuafsláttar sem kortið veitir nema að hafa skattkortíð undir höndum (www.rsk.is).

/ 24 /

Skattkort

Skattyfirvöld gefa út skattkort. Ríkisborgari EES-ríkis sem flytur lögheimili sitt til Íslands fær sent skattkort þegar lögheimili hans hefur verið skráð hjá Þjóðskrá Íslands.

Greiddir skattar koma fram á launaseðli. **Nauðsynlegt er að varðveita launaseðlana til að sanna að skattar hafi verið greiddir.**

Einstaklingar í hjónabandi, staðfestri samvist eða skráðri sambúð geta samnýtt persónuafslátt sinn. Nánari upplýsingar eru á vef Ríkisskattstjóra (www.rsk.is).

Ef þú færð ekki sent skattkort eftir að þú hefur fengið lögheimilisskráningu skaltu sækja um skattkort hjá Ríkisskattstjóra eða skattstofum.

Skattframtal

Allir þeir sem eru skattskyldir á Íslandi þurfa að skila skattframtali á hverju ári, venjulega í marsmánuði. Þar skal telja fram heildarlaun ársins á undan, ásamt skuldum og eignum.

Ef greitt hefur verið of mikið eða of lítið í skatt er það leiðrétt í ágúst sama ár og skattframtali er skilað. Sá sem hefur greitt minna en honum er skylt þarf að greiða það sem upp á vantar og sá sem hefur greitt meira en honum er skylt fær mismuninn endurgreiddan.

Talið er fram á Netinu (www.skattur.is) og er veflykill (aðgangsorð og lykilorð) sendur á lögheimili allra skattgreiðenda, 16 ára og eldri. Sé skattframtali ekki skilað áætla skattstjóri tekjur og álögd gjöld eru reiknuð samkvæmt því.

Á vefslóð Ríkisskattstjóra (www.rsk.is) er að finna eyðublað skattframtals og bækling um skattlagningu á Íslandi á ensku, finnsku, norsku, sænsku, frönsku, spænsku, þýsku, pólsku og rússnesku.

³ Útsvar er einn af tekjustofnum sveitarfélaga, ákveðið hlutfall sem tekið er af launum, óháð tekjum launþega. Útsvarsprósenta getur verið mishá eftir sveitarfélögum.

⁴ Almennur persónuafsláttur er föst fjárhæð sem allir launþegar fá í skattafslátt og dregst frá skattgreiðslum launþega.

NODOKĻI

Visiem, kuri strādā Īslandē, ir jāmaksā nodokļi valstij. Nodokļi no personas ienākumiem tiek dalīti - valsts nodoklis un vietējais pašvaldības nodoklis³ (útsvar) konkrētai pašvaldībai. Ienākumu nodokļi ir sadalīti līmeņos un nodokļu maksājuma summa, atkarīga no agotā darbinieka algas lieluma. Valsts Nodokļu pārvaldes (Ríkisskattstjóri) interneta mājas lapā (www.rsk.is) ir pieejama informācija par nodokļu nomaksu, attiecīgi no ienākumu lieluma.

Darba devējs ietur nodokļa maksājumu no darbinieka algas, bet darbiniekam ir tiesības uz fiksētu nodokļu atvieglojumu (personas nodokļu atvieglojumu)⁴ (persónuafslátt) katru mēnesi. Darba devējs nevar izmantot personas nodokļu atvieglojumu, izmantojot nodokļu karti, ja nodokļu karte neatrodas pie darba devēja.

Nodokļu katre (Skattkort)

Valsts Nodokļu pārvalde izsniedz nodokļu kartes. EEZ valstu pilsoņiem, kuri deklarē dzīvesvietu Īslandē, tiek nosūtīta nodokļu karte, kad personas deklarētā dzīvesvieta tiek pierēģistrēta Īslandes ledzīvotāju reģistrā (þjóðskrár Íslands).

Nomaksātie nodokļi ir uzrādīti algas izdrukas lapā. **Svarīgi ir pieprasīt algas izdrukas lapas, lai varētu pierādīt, ka nodokļi tiek maksāti.**

Personas, kas ir laulībā, apstiprinātā viendzimumu kopdzīvē vai reģistrētā kopdzīvē var izmantot savu personas nodokļu atvieglojumu. Sīkāka informācija pieejama Valsts Nodokļu pārvaldes interneta mājas lapā (www.rsk.is).

Ja tu neesi saņēmis nodokļu karti pēc deklarētas dzīves vietas reģistrēšanas, tev ir jāpieprasa nodokļu karte Valsts nodokļu pārvaldē vai nodokļu dienestos.

Nodokļu atskaite

Visiem, kuri maksā nodokļus Īslandē, ir nepieciešams iesniegt nodokļu atskaiti katru gadu, parasti marta mēnesī. Tur ir jābūt norādītai gada kopējai algai, kā arī parādiem un īpašumiem.

Ja nodokļi ir pārmaksāti, vai ir maksāts par mazu nodoklis valstij, tad tiek veikts labojums tā paša gada augusta mēnesī, kad tiek nodokļu atskaite atgriezta. Tiem, kuri ir maksājuši par maz, ir pienākums piemaksāt nepieciešamo summu, un tiem, kas ir maksājuši par daudz, pienākas saņemt pārmaksāto summu atpakaļ.

Atskaite ir pieejama internetā (www.skattur.is) un tīkla pieejas atslēga (lietotāja vārds un parole) tiek izsūtīta visām personām, kurām ir 16 gadi un vairāk, uz deklarētās dzīvesvietas pieraksta adresi. Ja nodokļu atskaite netiek iesniegta, tāda gadījumā nodokļu pārvalde novērtē ienākumus un veic attiecīgi nodokļu aprēķinu.

Valsts Nodokļu pārvaldes mājas lapā (www.rsk.is) ir pieejama nodokļu atskaites veidlapa un buklets par nodokļu maksāšanu Īslandē angļu, norvēģu, zviedru, franču, spāņu, vācu, poļu un krievu valodās.

³ Vietējais pašvaldības nodoklis (Útsvar) ir viens no pašvaldību ienākumu avotiem, noteikta procentuāla daļa, kas tiek noņemta no algas, neatkarīgi no algotā strādnieka ienākumiem. Vietējā pašvaldību nodokļa procents var būt dažāds atkarībā pēc pašvaldības.

⁴ Personas nodokļu atvieglojums (persónuafslátt) ir noteikta summa, ko visi algoti strādnieki izmanto, kā nodokļu atlaidi, un kas tiek novilkta no ienākumu nodokļu maksājuma.

GREIÐSLUR TIL BARNAFJÖLSKYLDNA

Fæðingarorlof

Foreldrar sem hafa verið í vinnu í sex mánuði eða lengur á Íslandi eiga rétt á launuðu orlofi við fæðingu barns, við ættleiðingu barns eða við varanlegt fóstur barns yngra en átta ára. Foreldrar fá annaðhvort orlofsgreiðslu⁵ eða fæðingarstyrk⁶ úr Fæðingarorlofssjóði en það fer eftir stöðu þeirra á vinnumarkaði. Mælst er til þess að fólk haldi áfram að borga gjöld til stéttarfélags meðan á fæðingarorlofi stendur, ef slíkt er ekki gert tapast þau réttindi sem viðkomandi hefur hjá sínu stéttarfélagi.

Þeir sem hafa áunnið sér réttindi í ríki sem á aðild að EES-samningnum geta í mörgum tilfellum flutt þau réttindi með sér til Íslands. Foreldri þarf þá að láta tilskilin vottorð um áunnin starfstímabil og tryggingatímabil í öðru ríki fylgja með umsókn. Þeir sem ekki eru í vinnu eiga rétt á fæðingarstyrk ef þeir hafa verið búsettir og með lögheimili á Íslandi í tólf mánuði eða lengur.

Upplýsingar um fæðingarorlof, fæðingarstyrk og foreldraorlof er á vef Fæðingarorlofssjóðs (www.faedingarorlof.is).

Barnabætur

Barnabætur eru greiðslur frá hinu opinbera til þess að aðstoða barnafólk. Fjársýsla ríkisins greiðir barnabætur út fjórum sinnum á ári, 1. febrúar, 1. maí, 1. ágúst og 1. nóvember.

Barnabætur eru greiddar út í fyrsta sinn árið eftir að barn fæðist eða flyst til landsins.

Greiddar eru barnabætur vegna barna að 18 ára aldri og út árið sem þau verða 18 ára. Við ákvörðun barnabóta er tekið tillit til tekna foreldra eða forsjáraðila samkvæmt skattframtali og eru barnabæturnar greiddar eftir á. Ekki þarf að sækja um barnabætur vegna barna sem búa hjá foreldri eða forsjáraðila á Íslandi.

Ríkisborgarar EES-ríkja sem vinna hér á landi geta átt rétt á barnabótum með börnum sem eru á framfæri þeirra og eru búsett í öðru EES-ríki. Sækja þarf sérstaklega um þær bætur.

Á vef Ríkisskattstjóra (www.rsk.is) er að finna upplýsingar um barnabætur og eyðublöð vegna greiðslu barnabóta á nokkrum tungumálum.

⁵ Orlofsgreiðslur eru mánaðarlegar greiðslur til foreldris. Starfshlutfall sex mánuði fyrir fæðingu barns þarf að vera að minnsta kosti 25% til að fá orlofsgreiðslur. Mánaðarleg greiðsla nemur 75 eða 80% af meðaltali heildarlauna. Nánari upplýsingar eru á vef Fæðingarorlofssjóðs (www.faedingarorlof.is).

⁶ Fæðingarstyrkur er mánaðarlegar greiðslur til foreldris sem er utan vinnumarkaðar, í fullu námi eða í minna en 25% starfi. Fjárhæð fæðingarstyrks er lægri en fjárhæð fæðingarorlofs.

MAKSĀJUMI ĢIMENĒM AR BĒRNIEM

Bērna kopšanas atvaļinājums

Vecākiem, kuri ir strādājuši Īslandē algotu darbu 6 mēnešus un ilgāk, ir tiesības uz apmaksātu atvaļinājumu ar bērnu piedzimšanu, bērna adopcijas gadījumā vai bērna, kurš ir jaunāks par 8 gadiem, ilglaicīgas audzināšanas gadījumā. Vecākiem tiek piešķirti vai nu bērna kopšanas atvaļinājuma maksājumi⁵ (orlofsgreiðsla) vai, bērna piedzimšanas pabalsts⁶ (fæðingarstyrk) no Bērnu kopšanas pabalstu fonda (Fæðingarorlofsjóður), bet tas atkarīgs no vecāku stāvokļa darba tirgū. Ir ieteicams, lai personas turpinātu maksāt maksājumus arodbiedrībai vai asociācijai arī bērna kopšanas atvaļinājuma laikā, ja tas netiek darīts, persona zaudē tiesības uz pakalpojumiem, ko var izmantot savā arodbiedrībā vai asociācijā.

Tiem, kuri ir ieguvuši tiesības valstī, kas ir EEZ līguma dalībvalsts, daudzos gadījumos, var pārņemt savas tiesības uz Īslandi. Šajā gadījumā, vecākam ir jāiesniedz pieprasītais apstiprinājums par iegūto darba laika periodu un apdrošināšanas periodu citā valstī ar pievienotu iesniegumu. Nestrādājošiem vecākiem ir tiesības uz bērna piedzimšanas pabalstu gadījumā, ja viņiem ir patstāvīgā un deklarēta dzīves vieta Īslandē 12 mēnešus vai ilgāk.

Informācija par bērna kopšanas atvaļinājumu (fæðingarorlof), bērna dzimšanas pabalstu (fæðingarstyrk) un vecāku atvaļinājumu (foreldraorlof) ir pieejama Bērna kopšanas atvaļinājuma pabalsta fonda mājas lapā (www.faedingarorlof.is).

Bērna pabalsts vai ģimenes valsts pabalsts

Bērna pabalsts ir valsts maksājums, lai palīdzētu personām ar bērniem. Valsts finanšu pārvalde maksā bērnu naudu 4 reizes gadā, 1. februārī, 1.maijā, 1.augustā un 1. novembrī.

Bērnu pabalsta pirmais maksājums tiek izmaksāts gadu pēc bērna piedzimšanas vai ieceļošanas valstī.

Bērnu pabalsts tiek maksāts par bērniem līdz 18 gadiem un līdz tā gada beigām, kad bērnam paliek 18 gadi. Bērnu pabalsts ir noteikts, ņemot vērā vecāku vai bērnu aizbildņu ienākumus saskaņā ar nodokļu atskaiti, un bērnu pabalsts maksāts saskaņā ar to. Nav nepieciešams iesniegums bērna pabalstam bērniem, kuri dzīvo pie vecākiem vai aizbildņiem Īslandē.

EEZ valstu pilsoņi, kuri strādā valstī, var iegūt tiesības uz bērna pabalstu par bērniem, kuri ir viņu apgādībā un dzīvo citā EEZ valstī. Tādā gadījumā ir jāiesniedz speciāls iesniegums bērna pabalstam.

Valsts nodokļu pārvaldes interneta mājas lapā (www.rsk.is) ir pieejama informācija par bērna pabalstiem un veidlapas par bērnu pabalstu maksājumiem dažās valodās.

⁵ Bērna kopšanas atvaļinājuma maksājums(orlofsgreiðsla)ir ikmēneša maksājums vecākiem. 6 mēnešus pirms bērna piedzimšanas darba slodzei jābūt vismaz 25%, lai dabūtu bērna kopšanas atvaļinājuma maksājumus. Ikmēneša maksājumi sastāda 75 vai 80% no vidējās algas. Sīkāka informācija pieejama Bērnu kopšanas atvaļinājuma mājas lapā (www.faedingarorlof.is).

⁶ Bērna piedzimšanas pabalsts (fæðingarstyrk) ir ikmēneša maksājums vecākiem, kuri nestrādā, studē, vai strādā uz mazāku darba slodzi kā 25%. Bērna piedzimšanas pabalsta summa ir mazāka,kā bērna kopšanas atvaļinājuma maksājuma summa.

Meðlag

Einstæðir foreldrar eiga rétt á greiðslu meðlags frá hinu foreldrinu. Meðlag er greiðsla með eigin barni til foreldris sem barnið hefur lögheimili hjá.

Foreldrar geta ákveðið fyrirkomulag meðlagsgreiðslna sín á milli eða í gegnum Tryggingastofnun ríkisins. Foreldrum ber að framfæra barn sitt að minnsta kosti til 18 ára aldurs og 20 ára ef barn er í námi.

Tryggingastofnun ríkisins sér um að borga meðlag, eftir úrskurð frá sýslumanni, skili meðlagsgreiðslur sér ekki frá því foreldri sem ber að greiða meðlagið.

Óheimilt er að semja um lægri fjárhæð en lágmarksmeðlag. Ef ágreiningur kemur upp um meðlagsgreiðslur skal leita til sýslumanns (www.syslumenn.is).

Upplýsingar um meðlag og meðlagsgreiðslur eru á vef Tryggingastofnunar ríkisins (www.tr.is).

/ 28 /

Alimenti

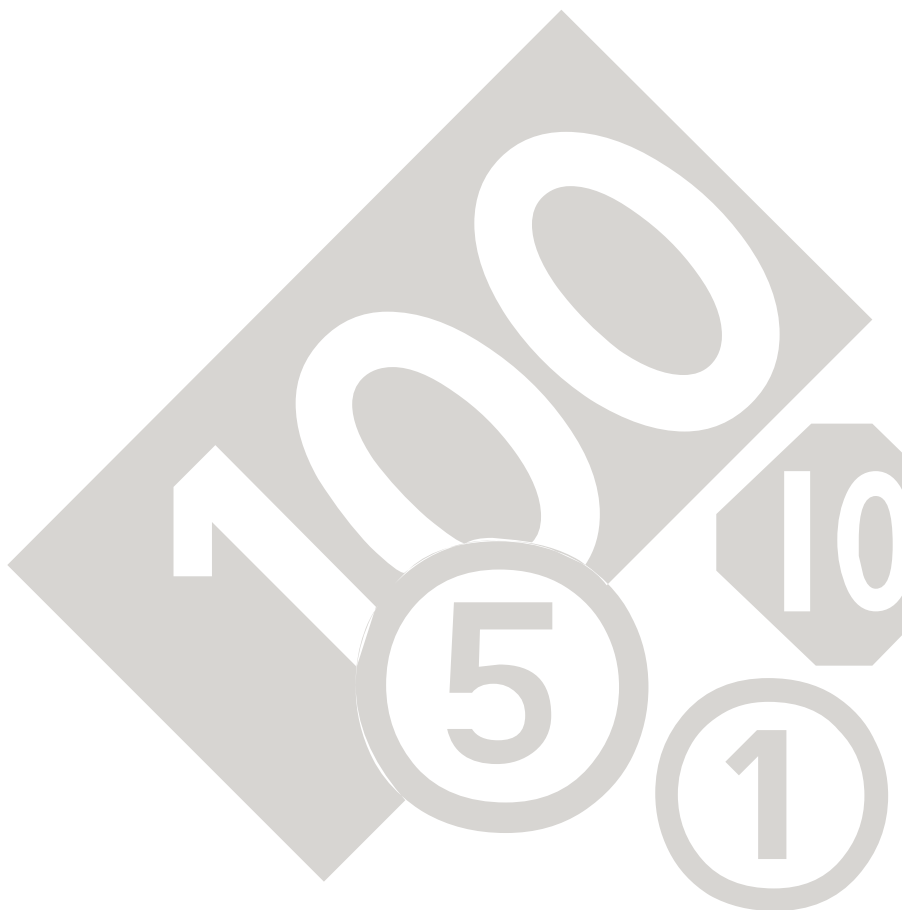
Vientuļiem vecākiem ir tiesības uz alimentu maksājumu no otra vecāka. Alimenti ir maksājums paša bērnam, otram vecākam, pie kura bērnam ir deklarēta dzīves vieta.

Vecāki var noteikt vienošanos par alimentu maksājumiem savā starpā vai caur Valsts Sociālās Apdrošināšanas pārvaldi (Tryggingastofnun ríkisins). Vecākiem obligāti ir finansiāli jāatbalsta savs bērns vismaz līdz 18 gadu vecumam, un līdz 20 gadu vecumam, ja bērns mācās.

Valsts sociālās apdrošināšanas pārvalde maksā alimentus pēc administratīvā apgabala pilnvarotā noteiktā, gadījumā, ja alimentu maksājumi netiek saņemti no vecāka, kuram tie ir jāmaksā.

Nelegāli ir vienoties par zemāku alimentu summu, kā minimāli noteiktā. Ja vecāki nevar vienoties par alimentu maksājumiem ir jāgriežas pie administratīvā apgabala pilnvarotā (www.syslumenn.is).

Informācija par alimentiem un alimentu maksājumiem ir pieejama Valsts sociālās apdrošināšanas pārvaldes interneta mājas lapā (www.tr.is).

HEILBRIGÐISÞJÓNUSTA

Allir eiga rétt á neyðaraðstoð hjá hinu opinbera heilbrigðiskerfi á Íslandi.

- Neyðaraðstoð, alvarleg slys og veikindi – **112**
- Sameiginlegt neyðarnúmer á Íslandi er 112.
- Hvar sem er á landinu er hægt að hringja í 112 og leita eftir hjálp.
- Allir geta hringt í 112 úr venjulegum síma (landlínu) og farsímum (GSM) þar sem samband næst.

/ 30 /

Túlkun innan heilbrigðisþjónustunnar

Sjúklingur sem ekki talar íslensku á rétt samkvæmt lögum á túlkun upplýsinga um heilsufar, fyrirhugaða meðferð og önnur hugsanleg úrræði.

Sé þörf á túlki þarf að taka það fram þegar tími er pantaður hjá lækni á heilsugæslustöð eða sjúkrahúsi.

Það er viðkomandi stofnun sem ákveður hvort hún greiði fyrir túlkþjónustu.

Heilsugæsla og heimilislæknar

Heilsugæslustöðvar eru um allt land og í öllum hverfum höfuðborgarsvæðisins. Þar er veitt öll almenn heilbrigðisþjónusta og þangað leitar fólk **jafnan fyrst** vegna veikinda eða annarra heilsufarsvandamála.

Fólk á rétt á að leita til hvaða heilsugæslustöðvar sem er en æskilegt er að snúa sér til heilsugæslustöðvar sem er næst heimili viðkomandi.

Auk almennrar læknisþjónustu sinna heilsugæslustöðvar mæðravernd, ung- og smábarnavernd, skólaheilsugæslu og hjúkrun í heimahúsum.

Börn, undir 18 ára aldri, eru undanþegin komugjaldi á heilsugæslur og gjaldi vegna vitjana lækna í heimahús. Ósjúkratryggð börn greiða fullt gjald.

Upplýsingar um heilbrigðismál og staðsetningu heilsugæslustöðva á höfuðborgarsvæðinu má finna á Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins á dönsku, ensku og pólsku (www.heilsugaeslan.is).

Upplýsingar um staðsetningu heilsugæslustöðva um land allt eru á vef velferðaráðuneytisins (www.velferdarraduneyti.is/hbr/stofnanir/heilsugaeslan/nr/31457).

VESELĪBAS APRŪPE

Visiem ir tiesības uz neatliekamo palīdzību veselības aprūpes iestādēs Īslandē

- Neatliekamā palīdzība, nopienti negadījumi un saslimšanas – **112**
- Apvienots neatliekamās palīdzības tālrunis Īslandē ir 112.
- No jebkuras vietas Īslandē ir iespējams sazvānīt 112 un griezties pēc palīdzības.
- 112 var sazvānīt gan no mājas telefona, gan no mobilā telefona (GSM), ja ir aktīva pārklājuma zona.

Tulkošanas pakalpojumi veselības aprūpē

/ 31 /

Pacientam, kas nerunā īslandiešu valodā, saskaņā ar likumu ir tiesības uz tulkošanas pakalpojumiem veselības aprūpē, lai iegūtu informāciju par veselības stāvokli, iespējamo ārstēšanu un citu nepieciešamo informāciju.

Ja ir vajadzība pēc tulka, tas ir jānorāda, pierakstot vizīti pie ārsta poliklīnikā vai slimnīcā. Atiecīgā veselības aprūpes iestāde nosaka, vai tiek apmaksāti tulkošanas pakalpojumi.

Poliklīnika un ģimenes ārsti

Poliklīnikas ir daudzās Īslandes pilsētās un visos galvaspilsētas rajonos. Poliklīnikās ir pieejama visa nepieciešamā veselības aprūpe un tur iedzīvotāji **vispirms** griežas pēc palīdzības saslimšanu vai citu veselības stāvokļa problēmu gadījumos.

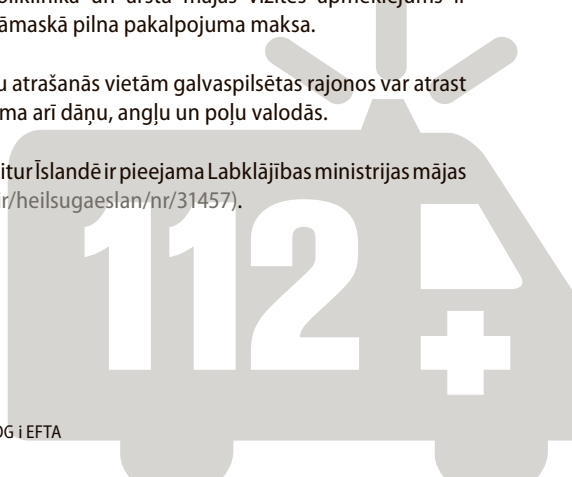
Iedzīvotājiem ir tiesības griezties pēc palīdzības jebkurā poliklīnikā, bet ieteicams ir meklēt palīdzību poliklīnikā, kas atrodas tuvāk personas patstāvīgai dzīves vietai.

Papildus nepieciešamai veselības aprūpei, poliklīnikās ir arī grūtnieču uzskaitē un regulārā pārbaudē, jaundzimušo un zīdaiņu obligātās pārbaudes, skolas medmāsas un medicīnas māsas, kuras aprūpē mājas vizītēs.

Bērniem, vecumā līdz 18 gadiem, vizīte poliklīnikā un ārsta mājas vizītes apmeklējums ir bezmaksas. Bērniem, kuri nav apdrošināti, ir jāmaksā pilna pakalpojuma maksa.

Informācija par veselības aprūpi un poliklīniku atrašanās vietām galvaspilsētas rajonos var atrast mājas lapā (www.heilsugaeslan.is), kas pieejama arī dāņu, angļu un poļu valodās.

Informācija par poliklīniku atrašanās vietām citur Īslandē ir pieejama Labklājības ministrijas mājas lapā (www.velferdarraduneyti.is/hbr/stofnanir/heilsugaeslan/nr/31457).

LÆKNISÞJÓNUSTA UTAN OPNUNARTÍMA HEILSUGÆSLUSTÖÐVA

Után opnunartíma heilsugæslustöðva eru ávallt heilsugæslulæknar á vakt við allar heilsugæslustöðvar á landsbyggðinni. Ef þörf er á lækniþjónustu utan opnunartíma heilsugæslustöðva á höfuðborgarsvæðinu, það er um kvöld, nætur eða helgar, sinnir Læknavaktin þessari þjónustu að Smáratorgi 1, 201 Kópavogi, eða í síma **1770**.

Lækniþjónusta utan opnunartíma er dýrari.

Tannlæknaþjónusta

Tannlæknaþjónusta á Íslandi er veitt á einkareknum tannlæknastofum. Það er á ábyrgð foreldra að fara með börnin sín í reglulegt eftirlit til tannlæknis.

/ 32 /

Sjúkratryggingar Íslands endurgreiða hluta kostnaðar fyrir börn, ellilífeyrisþega og örorkulífeyrisþega. Þriggja ára, sex ára og tólf ára börn eiga rétt á eftirliti og forvörnum hjá tannlækni einu sinni á ári, sér að kostnaðarlausu.

Tannlæknafélag Íslands er með heimasíðu þar sem finna má tannlækna eftir landsvæðum (www.tannsi.is/tannlaeknar).

Neyðarþjónusta tannlækna á höfuðborgarsvæðinu er opin um helgar og á stofutíma á virkum dögum. Hægt er að hafa samband í síma **575 0505**. Upplýsingar um tannlækni á vakt eru á heimasíðu Tannlæknafélags Íslands (www.tannsi.is/neydarvakt-tfi). Ef neyðartilfelli kemur upp um kvöld eða að nóttu til er sjúklingum bent á að snúa sér til bráðamóttöku sjúkrahúsanna.

Lyf

Í apótekum eru seld lyf ásamt smávöru sem yfirleitt tengjast heilsu á einhvern hátt. Þar er bæði hægt að kaupa verkjalyf sem ekki eru lyfseðilsskyld og þangað er hægt að fara með lyfseðil frá lækni til þess að fá lyfseðilsskyld lyf afhent.

Listi yfir lyfjaverslanir og apótek er að finna á vefsíðu Fjölmeningarseturs (www.mcc.is/heilsa/apotek).

Landlæknisembættið hefur eftirlit með allri heilbrigðisþjónustu á Íslandi. Hjá embættinu er hægt að fá upplýsingar um heilbrigðisþjónustu og þangað er hægt að leita vilji fólk kvarta yfir þjónustu heilbrigðiskerfisins (www.landlaeknir.is).

ĀRSTA PAKALPOJUMI ĀRPUS POLIKLĪNIKAS DARBA LAIKA

Pēc poliklīnikas parastā darba laika, ir pieejami dežurārstu pakalpojumi visās poliklīnikās Īslandē. Ja ir nepieciešama ārsta palīdzība galvaspilsētas teritorijā pēc poliklīnikas parastā darba laika, kas ir vakarā, nakts laikā vai brīvdienās, tad pieejami dežurārstu pakalpojumi (Læknavaktin, Smáratorgi 1, 201 Kópavogi) vai zvanīt pa telefonu **1770**.

Ārstu pakalpojumi pēc parastā darba laika ir dārgāki.

Zobārsta pakalpojumi

Zobārsti Īslandē pakalpojumus veic privātos zobārstniecības kabinetos. Vecāki ir atbildīgi par to, lai bērniem tiktu regulāri veiktas pārbaudes pie zobārsta.

Īslandes Veselības apdrošināšanas dienests (Sjúkratryggingar Íslands) apmaksā daļēji zobārsta vizīti bērniem, pensionāriem un darba nespējīgiem. 3 gadu, 6 gadu un 12 gadu vecumā bērniem ir tiesības uz vienu zobārsta vizīti gadā bez maksas.

Īslandes Zobārstu asociācijas mājas lapā var atrast informāciju par zobārstiem Īslandes pilsētās (www.tannsi.is/tannlaeknar).

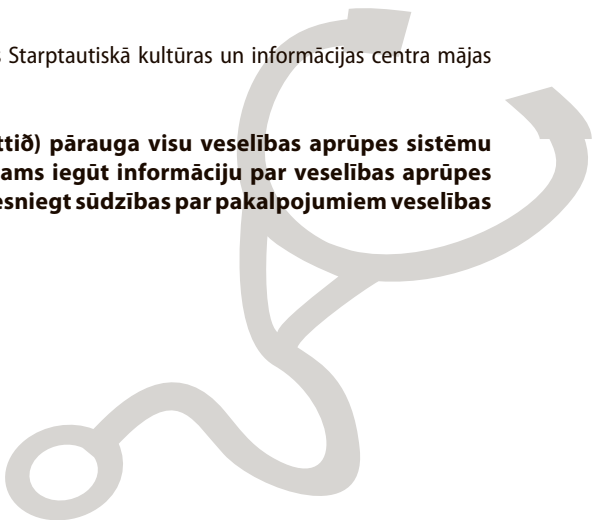
Zobārstu neatliekamā palīdzība galvaspilsētas teritorijā ir atvērta nedēļas nogalēs un iestādes darba laikā darba dienās. Var zvanīt pa telefonu **575 0505**. Informācija par dežurzobārstu ir pieejama Īslandes Zobārstu asociācijas mājas lapā (www.tannsi.is/neydarvakt-tfi). Ja neatliekamā palīdzība nepieciešama vakarā vai naktī, pacientam ir norādīts griezties pēc palīdzības slimnīcas uzņemšanas nodaļā.

Medikamenti

Aptiekās ir iespējams iegādāties medikamentus un citas medicīnas preces. Ir iespēja iegādāties pretsāpju zāles gan bez speciālas ārsta receptes, gan iespējams iegādāties zāles, ko ārsts parakstījis pēc receptes.

Aptieku atrašanās vietu saraksts pieejams Starptautiskā kultūras un informācijas centra mājas lapā (www.mcc.is/heilsa/apotek).

Veselības direkcija (Landlāknisembattið) pārauga visu veselības aprūpes sistēmu Īslandē. Veselības direkcijā ir iespējams iegūt informāciju par veselības aprūpes pakalpojumiem, kā arī ir iespējams iesniegt sūdzības par pakalpojumiem veselības aprūpē (www.landlaeknir.is).

HÚSNÆÐI

Að leigja húsnæði

Íbúðir til leigu eru oftast auglýstar í dagblöðum. Fólki í húsnæðisleit, sem býr utan höfuðborgarsvæðisins, er ráðlagt að leita upplýsinga á skrifstofu síns sveitarfélags.

Húsaleigusamningur

Mikilvægt er að gera skriflegan [húsaleigusamning](#)⁷ við leigusala þegar íbúð er tekin á leigu. Það þarf að kynna sér vel skilmála samningsins, svo sem reglur um tryggingu, uppsagnarfrest og fleira.

/ 34 /

Eyðublöð fyrir húsaleigusamning á íslensku, ensku, spænsku og pólsku er hægt að nálgast á vefsíðu velferðarráðuneytisins (www.velferdarraduneyti.is/malaflokkar/husnaedismal/eydublod) og Fjölmenningsseturs (www.mcc.is). Húsaleigusamninga er einnig hægt að nálgast á skrifstofum sveitarfélaga og hjá Íbúðalánasjóði (www.ils.is).

Húsaleigubætur sveitarfélaga

Ef þú átt lögheimili á Íslandi getur þú sótt um [húsaleigubætur](#)⁸ hjá félagsþjónustu sveitarfélaga. Hvort húsaleigubætur fáiast greiddar og fjárhæð þeirra fer eftir leigufjárhæð, tekjum og fjölskyldustærð viðkomandi.

Áður en hægt er að sækja um húsaleigubætur verður að vera búíð að [þinglýsa](#)⁹ leigusamningi hjá sýslumanni sem gildir í að minnsta kosti sex mánuði.

Upplýsingar um húsaleigubætur má fá hjá félagsþjónustu sveitarfélaganna og hjá velferðarráðuneytinu. Ef búíð er á gistiheimili, í atvinnuhúsnæði eða herbergi fást húsaleigubætur ekki greiddar.

Upplýsingar og reiknivél fyrir húsaleigubætur eru á vef velferðarráðuneytisins (www.velferdarraduneyti.is/malaflokkar/husnaedismal/husaleigubaetur/reikniforrit).

Rafmagn, heitt vatn, sími og Netið

Þegar flutt er inn í íbúð er mikilvægt að láta lesa af mælum vegna rafmagns og hita svo leigjandi/kaupandi greiði einungis fyrir sína notkun.

Skrifstofur sveitarfélaga geta gefið upplýsingar um fyrirtæki sem selja rafmagn og heitt vatn í sveitarfélaginu.

Nokkur símafyrirtæki eru starfrækt á Íslandi og bjóða þau upp á mismunandi verð og þjónustu fyrir síma og nettengingu. Best er að leita beint til símafyrirtækjanna til að fá upplýsingar um þá þjónustu og það verð sem þau bjóða.

⁷ Húsaleigusamningur er samningur sem leigjandi gerir við leigusala um leigufjárhæð og fleira

⁸ Húsaleigubætur eru styrkur sem fólk getur fengið frá sveitarfélagi eftir ákveðnum reglum til að greiða hluta af húsaleigu fyrir húsnæðið sem það býr í.

⁹ Þinglýsing samninga miðar að því að skrá þá opinberlega til þess að tryggja og vernda réttindi þeirra sem samningana varða.

Mājokļa irēšana

Mājokli irēšanai visbiežāk var atrast dienas avižu reklāmas lapās. Iedzīvotājiem, kas dzīvo ārpus galvaspilsētas, ir ieteicams meklēt palīdzību savas pašvaldības birojā.

Mājokļa īres līgums

Svarīgi ir noslēgt rakstisku dzīvojamās platības vai mājokļa īres līgumu⁷ (húsaleigusamningur) ar brīdi, kad mājoklis ir pieņemts irēšanai. Svarīgi ir izlasīt un iepazīties ar līgumā noteiktiem punktiem, kā piemēram noteikumus par apdrošināšanu, mājokļa uzteikšanas noteikumus un citu.

Mājokļa irēšanas līguma veidlapas pieejamas īslandiešu, angļu, spāņu un poļu valodās Labklājības ministrijas mājas lapā (www.velferdarraduneyti.is/malaflokkar/husnaedismal/eydublod) un Starptautiskā kultūras un informācijas centra mājas lapā (www.mcc.is). Mājokļa irēšanas līguma veidlapas ir arī pieejamas pašvaldību iestādēs un Nekustamo īpašumu aģentūrā (Íbúðalánasjóði) (www.ils.is).

/ 35 /

Mājokļa īres maksas pabalsts

Ja tev ir pierakstīta deklarētā dzīves vieta Īslandē, tad tu vari lūgt mājokļa īres maksas pabalsts⁸ (húsaleigubætur) savā pašvaldībā. Vai mājokļa īres pabalsts tiks maksāts un cik lielā apmērā, ir atkarīgs no mājokļa īres maksas summas, no personas ienākumiem un ģimenes locekļu skaita. Pirms tiek iesniegta prasība pēc mājokļa īres maksas pabalsta, ir jāapstiprina⁹ mājokļa īres līgums pie administratīvā apgabala pilnvarotā (sýslumann), un līgumam ir jābūt derīgam vismaz 6 mēnešus.

Informāciju par mājokļa īres maksas pabalstu var iegūt pie sociāla dienesta pašvaldībā un Labklājības ministrijā (velferðarráðuneytið). Ja dzīvojat viesu mājā, darba vietās ēkā vai istabā, mājokļa īres maksas pabalsts netiek piešķirts.

Informācija un kalkulators ir pieejami Labklājības ministritas mājas lapā (www.velferdarraduneyti.is/malaflokkar/husnaedismal/husaleigubaetur/reikniforrit).

Elektrība, siltais ūdens, telefona un interneta pieslēgums

Līdz ar ievākšanos jaunā mājoklī ir svarīgi pierakstīt elektrības un siltuma mērījumus, lai pircējam / īrniekam būtu jāmaksā tikai par paša notērēto.

Pašvaldību birosos ir iespējams iegūt informāciju par firmu vai kompāniju, kas pārdod un pieslēdz elektrību un silto ūdeni noteiktā pašvaldībā.

Īslandē ir vairākas telefonu kompānijas, kas piedāvā telefona un interneta pieslēgumus par dažādām cenām. Ieteicams ir griezties telefonu kompānijā, lai iegūtu informāciju par iespējamiem pakalpojumiem un cenu, ko tās piedāvā par pakalpojumu.

⁷ Mājokļa irēšanas līgums (húsaleigusamningur) ir līgums, ko īrnieks noslēdz ar mājokļa izīrētāju par īres maksu un citu.

⁸ Mājokļa īres maksas pabalsts (húsaleigubætur) ir pabalsts, ko persona var saņemt no pašvaldības, pēc noteiktiem noteikumiem, kas paredz daļēju īres maksas apmaksu par mājokli, kurā persona dzīvo.

⁹ Apstiprinot mājokļa īres līgumu, tiek reģistrēta vienošanās starp līgumā iesaistītām pusēm, un tiek nodrošinātas un aizstāvētas līgumā iesaistīto pušu tiesības.

ÞJÓNUSTA SVEITARFÉLAGA

Sveitarfélög bjóða upp á ýmiss konar þjónustu. Öll sveitarfélög eiga samkvæmt lögum að bjóða upp á grunnþjónustu á ákveðnum sviðum.

Sveitarfélög reka leikskóla og grunnskóla og bera ábyrgð á félagsþjónustu. Félagsþjónusta getur meðal annars falist í fjárhagsaðstoð og aðstoð vegna húsnæðismála. Sveitarfélög bera jafnframt ábyrgð á barnavernd.

Réttur til félagsþjónustu, sem á að tryggja fjárhagslegt og félagslegt öryggi íbúa, er byggður á því að viðkomandi eigi lögheimili í sveitarfélaginu sem sótt er um aðstoð hjá.

Vegna skilyrða í lögum um útlendinga, þar sem fram kemur að framfærsla útlendinga skuli vera trygg, þá getur fjárhagsaðstoð frá sveitarfélagi haft áhrif á rétt til skráningar lögheimilis og umsókn um ríkisborgararétt. Önnur aðstoð frá sveitarfélagi, svo sem vegna fjölskylduerfiðleika, vegna barna og ungmenna, skilnaðar eða heimilisofbeldis, hefur ekki áhrif.

Húsaleigubætur hafa hvorki áhrif á lögheimilisskráningu né umsókn um ríkisborgararétt.

Ef þörf er á þjónustu sveitarfélags er hægt að panta viðtal á skrifstofu sveitarfélagsins. Sum sveitarfélög bjóða upp á túlkun við slíkar aðstæður. Leikskólar og grunnskólar eiga að leitast við að veita foreldrum aðstoð túlks vegna samskipta þeirra við skóla barna sinna.

Þegar þú flytur til Íslands og skráir lögheimili þitt í ákveðnu sveitarfélagi þá sækir þú um þjónustu þar. Þú getur til dæmis sótt um húsaleigubætur, þjónustu dagforeldra og um leikskólaláss, skráð börn í grunnskóla, fengið upplýsingar um fyrirtæki sem selja hita og rafmagn, um sorpflokkun, tómstundir, íslenskukennslu og margt fleira.

PAŠVALDĪBU PAKALPOJUMI

Pašvaldības piedāvā dažāda veida pakalpojumus. Saskaņā ar likumu visām pašvaldībām ir jāpiedāvā pamatpakalpojumi noteiktās jomās vai kategorijās.

Pašvaldības uztur bērnudārzus un pamatskolas un atbild par sociāliem pakalpojumiem. Sociālie pakalpojumi ietver finansiālu atbalstu un mājokļa vai dzīvojamās platības nodrošināšanas atbalstu. Pašvaldības tāpat ir atbildīgas par bērnu tiesību aizsardzību.

Lai būtu tiesības izmantot pašvaldību pakalpojumus, kuriem ir jānodrošina finansiālu un sociālu iedzīvotāju drošību, personai ir jābūt deklarētai dzīvesvietai noteiktā pašvaldībā, kurā griezties pēc atbalsta.

Saskaņā ar likumu par ārvalstu pilsoņiem, kurā ir noteikts, ka ārvalstu pilsoņiem ir jānodrošina finansiāls atbalsts, šādā gadījumā finansiāls atbalsts no pašvaldības var ietekmēt tiesības uz deklarētās dzīvesvietas pierakstu vai tiesībām uz pilsonību. Cita veida palīdzība un atbalsts no pašvaldības, piemēram, ģimenes problēmu, bērnu un pusaudžu, šķiršanās vai vardarbības mājās gadījumā, neietekmē tiesības uz deklarētās dzīvesvietas pierakstu vai tiesībām uz pilsonību.

/ 37 /

Mājokļa īres maksas pabalsts neietekmē ne deklarētās dzīvesvietas pierēģistrēšanu, ne tiesības uz pilsonības iegūšanu.

Ja ir nepieciešami pašvaldības pakalpojumi ir jāpiesaka vizīte pašvaldības birojā. Dažas pašvaldības piedāvā tulkšanas pakalpojumus šāda veida situācijā. Bērnudārzem un pamatskolām jānodrošina, lai vecākiem būtu pieejams tulks, lai būtu iespējama vecāku un viņu bērnu skolu sadarbība.

Tad, kad tu imigrē uz Īslandi un deklarē dzīvesvietu noteiktā pašvaldībā, tad tu vari izmantot šajā pašvaldībā pakalpojumus. Kā piemēram, iesniegt prasību pēc mājokļa īres maksas pabalsta (húsaleigubætur), auklītes pakalpojumu un pieteikt vietu bērnudārzā, pierakstīt bērnu pamatskolā, iegūt informāciju par firmu, kas nodrošina siltuma un elektrības pieslēgšanu mājoklī, iegūt informāciju par atkritumu šķirošanas iespējām, brīvā laika pavadīšanas iespējām, īslandiešu apmācības kursiem un vēl daudz ko citu.

SKÓLAKERFIÐ

Samkvæmt lögum hafa allir jafnan rétti til náms án tillits til kyns, fjárhags, búsetu, trúar, fötlunar og menningarlegs eða félagslegs uppruna.

Dagforeldrar

Dagforeldrar annast gæslu barna í heimahúsum. Starfstími er virka daga og er dvalartími barna mismunandi, en aldrei lengri en níu klukkustundir í senn.

Flest börn í gæslu hjá dagforeldrum eru á aldrinum eins til þriggja ára, þó geta yngri eða eldri börn verið í gæslu hjá dagforeldrum.

Dagforeldrar eru sjálfstætt starfandi og ákvarða yfirleitt sína gjaldskrá sjálfir en borga þarf fyrir dvöl hjá dagforeldri.

Sveitarfélög niðurgreiða hluta kostnaðar ef dagforeldrið er með leyfi frá sveitarfélaginu til að starfa sem dagforeldri.

Hægt er að fá upplýsingar um dagforeldra á skrifstofum sveitarfélaga.

Leikskóli

Leikskólar eru fyrir börn frá tólf mánaða aldri til sex ára aldurs en það er mismunandi eftir leikskólum og sveitarfélögum hve gömul börnin eru þegar þau fá pláss.

Foreldrum er frjálst að ákveða hvort börn fari í leikskóla eða ekki. Langflest börn á Íslandi ganga í leikskóla. Litið er á leikskólann sem fyrsta skólastigið og leikskólagöngu sem mikilvægan undirbúning að grunnskólagöngu.

Sveitarfélög niðurgreiða kostnað vegna leikskóla en foreldrar borga hluta kostnaðar sjálfir.

Sótt er um leikskólavist hjá viðkomandi sveitarfélagi.

Stundum er bið eftir pláss í leikskóla og er því fólk ráðlagt að sækja um pláss svo fljótt sem kostur er, jafnvel áður en barnið er nógu gamalt til að fá pláss.

Grunnskóli

Grunnskólanám er skylda. Grunnskóli er fyrir börn á aldrinum 6–16 ára og er miðað við fæðingarár barnsins. Nám í grunnskóla er ókeypis.

Mismunandi er eftir sveitarfélögum hvar hægt er að skrá börn í skóla. Hægt er að fá upplýsingar um það hjá þjónustumiðstöðvum í Reykjavík eða á skrifstofu viðkomandi sveitarfélags (www.reykjavik.is, www.samband.is, www.mcc.is/sveitarfelagid).

Í mörgum sveitarfélögum geta börn farið á frístundaheimili eða í heilsdagsskóla eftir að hefðbundnum skóladegi lýkur. Greiða þarf fyrir slíka þjónustu.

SKOLU UN IZGLĪTĪBAS SISTĒMA

Saskaņā ar likumu visiem ir vienādas tiesības uz izglītību, neatkarīgi no dzimuma, finansiāla stāvokļa, dzīves vietas, ticības, invaliditātes, sociālā stāvokļa, kulturālā slāņa.

Auklītes

Auklītes pieskata un rūpējas par bērniem pie sevis mājas. Auklītes strādā darba dienās, un bērnu pieskatīšanas laiki var būt dažādi, bet ne ilgāk par 9 stundām.

Lielākā daļa bērnu, auklišu aprūpē, ir sākot no 1 līdz 3 gadiem, bet ir iespējams, ka auklītes aprūpē ir arī jaunāki vai vecāki bērni.

Auklītes ir pašnodarbinātas personas, un parasti nosaka pašas maksu par bērnu aprūpi. Par bērnu aprūpi ir jāmaksā auklītei.

Iespējams iegūt vairāk informācijas par auklītēm pašvaldību birojos.

Bērnudārzs

Bērnudārzi ir bērniem vecumā no 12 mēnešiem līdz 6 gadu vecumam, bet ir atšķirīgi pēc bērnudārziem un pašvaldībām, no kāda vecuma bērnam būs iespējams uzsākt gaitas bērnudārzā.

Vecākiem ir brīva izvēle- laist vai nelaist bērnu bērnudārzā. Lielākā daļa bērnu Īslandē apmeklē bērnudārzu. Bērnudārzs tiek uzskatīts par pirmo posmu izglītībā, un bērnudārza apmeklēšana ir laba sagatavošanās pamatskolai.

Pašvaldības apmaksā daļu no bērna bērnudārza maksas, bet vecākiem ir jāmaksā noteikta daļa pašiem.

Bērnudārza vieta bērnam ir jāpiesaka noteiktā pašvaldībā, kurā personai ir deklarētās dzīvesvietas pieraksts.

Dažreiz ir jāgaida uz vietu bērnudārzā, tāpēc ir ieteicams pieteikt vietu pēc iespējas savlaicīgi, iespējams pat tad, kad bērns nav vēl sasniedzis vecumu, kad var uzsākt gaitas bērnudārzā.

Pamatskola

Pamatskolas izglītība Īslandē ir obligāta. Pamatskola ir bērniem vecumā no 6 līdz 16 gadiem, kas atkarīgs no bērna dzimšanas gada. Pamatskolas izglītība ir bez maksas.

Katrā pašvaldībā ir atšķirīgi nosacījumi, kur tiek bērns pierakstīts skolai. Ir iespēja iegūt vairāk informāciju pakalpojumu un informācijas centrā (bjónustumiðstöð)Reikjavikā vai attiecīgās pašvaldības birojā (www.reykjavik.is, www.samband.is, www.mcc.is/sveitarfelagid).

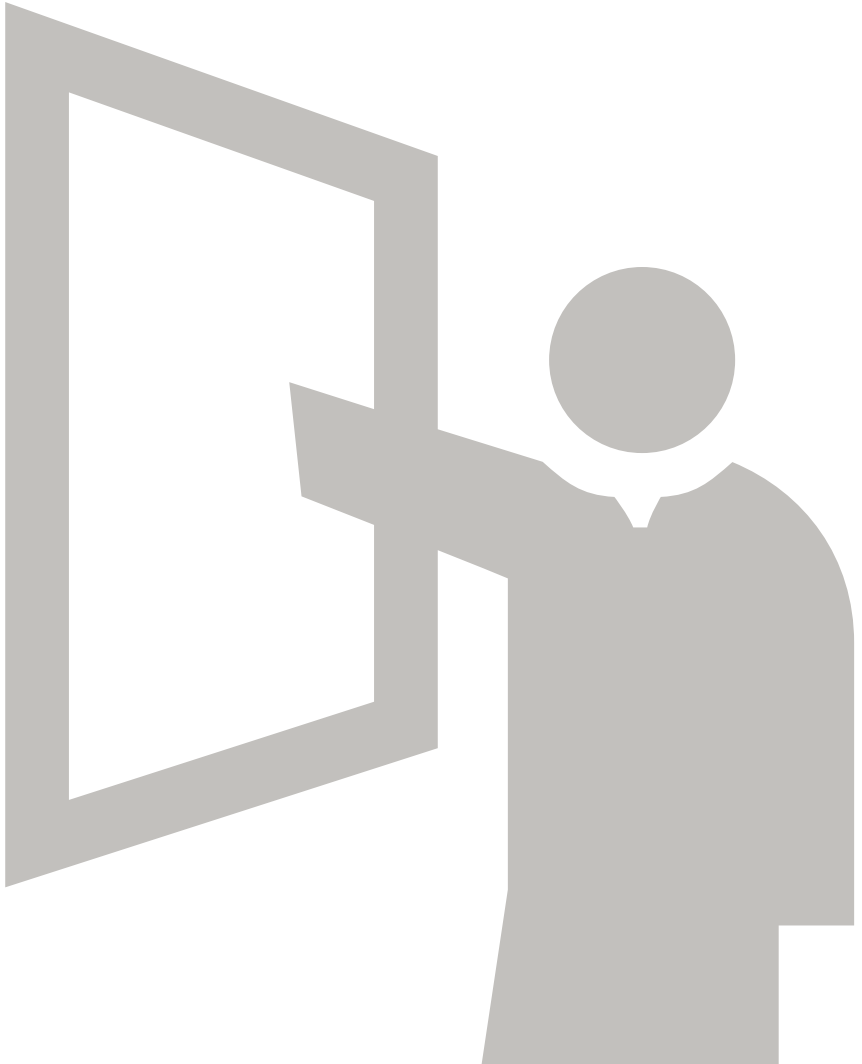
Daudzās pašvaldībās ir iespēja bērniem pieteikt dalību brīvā laika nodarbībām vai pagarinātajā skolā pēc skolas dienas beigām. Šāda veida pakalpojums ir par maksu.

Móðurmálskennsla

Margar rannsóknir hafa sýnt fram á mikilvægi þess að foreldrar tali móðurmál sitt við börnin sín. Sums staðar er boðið upp á móðurmálskennslu fyrir börn, ýmist af sveitarfélaginu eða í samstarfi foreldra.

Öll bókasöfn á Íslandi eru í samstarfi sín á milli við að bjóða upp á bækur fyrir börn á ýmsum tungumálum.

/ 40 /

Dzimtās valodas apmācība

Daudzi pētījumi ir pierādījuši, ka ļoti nozīmīgi ir vecākiem ar bērniem runāt savā dzimtajā valodā. Dažās vietās tiek piedāvāta dzimtās valodas apmācība bērniem, atkarībā no pašvaldības vai sadarbībā ar vecākiem.

Visas Īslandes bibliotēkas ir kopējā sadarbībā, lai nodrošinātu bērniem grāmatas dažādās valodās.

FRAMHALDSNÁM

Framhaldsskóli

Allir sem hafa lokið grunnskóla á Íslandi, eða sambærilegu námi erlendis, geta stundað nám í framhaldsskóla.

Nám í framhaldsskóla er ekki skylda.

Borga þarf innritunargjöld í framhaldsskóla á Íslandi en þau eru mismunandi eftir skólum.

Nánari upplýsingar um framhaldsskóla er hægt að finna á vef menntamálaráðuneytisins (www.menntamalaraduneyti.is/stofnanir) og í upplýsingabæklingnum „*Nám að loknum grunnskóla*“ sem nálgast má á vef Fjölmenningsseturs (www.mcc.is).

Háskóli

Nemendur sem hefja nám í háskóla þurfa að hafa lokið stúdentsprófi eða sambærilegu námi.

Sjö skólar bjóða upp á menntun til háskólagráðu. Greiða þarf innritunargjald í Háskóla Íslands, Háskólann á Akureyri, Landbúnaðarháskóla Íslands og Háskólann á Hólum. Borga þarf skólagjöld í aðra skóla.

Nánari upplýsingar um háskóla eru á vef menntamálaráðuneytisins (www.menntamalaraduneyti.is/stofnanir).

Bókasöfn

Bókasöfn eru öllum opin. Á bókasöfnum er hægt að nálgast bækur á íslensku og öðrum tungumálum, alfræðiorðabækur, orðabækur og önnur uppflettirit. Flest bókasöfn bjóða upp á netaðgang.

ÍSLENSKUKENNSLA FULLORÐINNA

Margar stofnanir og fyrirtæki bjóða upp á íslenskukennslu fyrir útlendinga. Kostnaður við að skrá sig á námskeið getur verið mismunandi og stundum eru þau ókeypis. Sum stéttarfélag veita styrki til íslenskunáms. Hægt er að afla sér upplýsinga hjá viðkomandi stéttarfélagi.

Upplýsingar um íslenskunámskeið og námskeiðshaldara er hægt að nálgast á vef Fjölmenningsseturs (www.mcc.is).

VIDĒJĀ IZGLĪTĪBA

Vidusskola

Visi, kas ir pabeiguši pamatskolu Īslandē, vai pabeiguši pamatskolu citā valstī, var turpināt mācības vidusskolā.

Vidējā izglītība nav obligāta.

Jāmaksā ir iestāšanās maksa vidusskolās Īslandē, un iestāšanās maksa ir dažāda katrā skolā.

Sīkāku informāciju par vidusskolām var atrast Izglītības ministrijas mājas lapā (www.menntamalaraduneyti.is/stofnanir) un informatīvā bukletā „*Nám að loknum grunnskóla*” („*Mācības iespējas pēc pamatskolas beigšanas*”), kurš pieejams ir Starptautiskā kultūras un informācijas centra mājas lapā (www.mcc.is).

/ 43 /

Augstskola

Studentiem, kas stājas augstskolā ir nepieciešama pabeigta vidējā izglītība.

Augstāko izglītību ir iespējams iegūt septiņās skolās. Iestāšanās maksa ir jāmaksā Īslandes Universitātē, Akureijri Universitātē, Īslandes Lauksaimniecības Universitātē un Holár Universitātē.

Pārējās skolās jāmaksā studiju maksa.

Tuvāka informācija par augstskolām ir pieejama Izglītības ministrijas mājas lapā (www.menntamalaraduneyti.is/stofnanir).

Bibliotēka

Bibliotēka ir atvērta visiem. Bibliotēkā ir pieejamas grāmatas īslandiešu un citās valodās, vārdnīcas, enciklopēdijas un cita veida literatūra. Gandrīz visās bibliotēkās ir pieejams internets.

ĪSLANDIEŠU VALODAS APMĀCĪBAS KURSI PIEAUGUŠAJIEM

Daudzas iestādes un firmas piedāvā ārvalstu pilsoņiem īslandiešu valodas apmācības kursus. Maksa par kursiem var būt dažāda un dažreiz kursi ir pieejami bezmaksas. Dažas pašvaldības nodrošina finansiālu atbalstu īslandiešu valodas kursu apmācībai. Tuvāka informācija ir pieejama attiecīgā pašvaldībā.

Informācija par īslandiešu valodas kursiem un kursu organizētājiem ir pieejama Starptautiskā kultūras un informācijas centra mājas lapā (Fjölmenningarsetur) (www.mcc.is).

ISBN: 978-9979-799-29-0

Publisher: The Immigration Council

Chief Editors: Multicultural Centre,
Ari Klængur Jónsson and Elsa Arnardóttir
Ministry of Welfare, Linda Ros Alfreðsdóttir

Design: Gunnar R Kristinsson / Ímyndunaraflltd.

Printing: Ísafold printing

Útgefandi: Innflytjendaráð

Umsjón: Fjölmenningssetur,
Ari Klængur Jónsson og Elsa Arnardóttir,
velferðarráðuneyti, Linda Rós Alfreðsdóttir

Hönnun og umbrot: GRK / Ímyndunarafll ehf.

Prentun: Ísafoldarprentsmiðja